

naš tednik

Letnik XXVII — Številka 44 30. oktobra 1975 Cena 4.— šil. P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Klub protestira

Klub slovenskih študentov na Dunaju je v posebni izjavi protestiral proti svojevrstnim pripetljajem v zvezi z odkritjem inž. Wiesenthala, da je bil šef FPÖ Friedrich Peter član zloglasne 1. infanterijske brigade SS, ki je zahrbtno umorila nešteto Židov in civilnega prebivalstva. Klub slovenskih študentov opozarja tudi na dejstvo, da so koroški Slovenci skozi SS hudo trpeli v času izseljeništa. V pismu je izraženo tudi začudenje nad zadržanjem zveznega kanclerja Kreisnega.

Skromni narodni praznik

Maloštevilne zastave po celovških ulicah so 26. oktobra opozarjale, da obhaja Avstrija svoj narodni praznik. Avstrija, ki se včasih kar potaplja od raznih slovesnosti, je tokrat praznovala bolj skromno, akoravno letošnji 26. oktober ni bil navadna obletnica, ampak je bila okrogla številka, ki se po navadi praznuje še bolj slovesno: Dvajset let je minilo 26. oktobra od tega, ko je avstrijski parlament sklenil, da bo Avstrija postala nevtralna država. Avstrijski narodni praznik se šele obhaja nekaj let, kljub temu že primanjkuje odgovornim politikom primerne ustvarjalne fantazije, kako bi ta dan znali dostojanstveno praznovati. Pa tudi prebivalstvo samo kaže svojevrsten odnos do narodnega praznika: če je kdo v Celovcu primerjal število za-

stav, ki so bile razobešene 26. oktobra s številom zastav, ki so jih dvignili lastniki hiš 10. oktobra, na obletnico plebiscita, je moralo marsikateremu postati tesno pri srcu: pretirani patriotizem v tem delu Avstrije pomeni večini očitno več kot pravi odnos do lastne države. Na to diskrepanco so koroški Slovenci vedno zopet opozarjali. Kljub temu določeni krogi načrtno podvomijo o njih domovinski zvestobi. V televizijski diskusiji — ki pa je bila daleč od Koroške, na Dunaju, pa so diskutanti prikazali vzgledni odnos koroških Slovencev do republike Avstrije.

Zvezni prezident dr. Rudolf Kirchschläger je položil venec na spomenik žrtvam odporiškega gibanja za časa nacizma. Zastopnikov zvezne vlade ni bilo.

UVODNIK

Ob grobovih

Pred tridesetimi leti smo se po končani drugi svetovni vojni zopet zbirali na domačih pokopališčih, da se poklonimo spominu rajnih.

Naše misli takrat niso bile le pri tistih sorodnikih, znancih in sorojakih, ki so našli zadnje počivališče na domačem pokopališču. Naše misli so rajžale k vsem našim rojakom, katere je vojno nasilje razgnalo po vseh delih Evrope in izven te. V duhu smo obiskali grob Breznikovega očeta v Berlinu, bili v duhu pri Rutarjevem ateju v Steinu in Poltnikovem očetu pod Hesselbergom, z Andrejem Mičejem smo bili pri hčerki in ženi tam nekje v Gradcu, z Mikulovo družino v Ločah smo obiskali rajne družinske člane, bili smo pri žrtvah iz Sel in Zelezne Kaple, pri naših duhovnikih Kuteju in Hornböcku ter župniku Poljancu, ki je bil prva žrtev nacističnega nasilja, pač pa je našel zadnje domovanje na domačem pokopališču. Bili smo v mislih pri številnih borcih, ki počivajo v koroških gozdovih in gmajnah. Bili smo v duhu pri možeh in fantih, ki so z nami stali na društvenem odru ali pa z nami posvečali svoje moči našemu združništvu. Nad tristo kulturnih delavcev je vojna vihra razgnala na vse vetrove in se niso več vrnil. Njim vsem je veljal naš spomin in njim je veljala naša molitev.

Dovolj je nasilja, dovolj krivice. Tako je bilo naše prepričanje. Dovolj je žrtev in njihov skupen klic je veljal nam:

„Vi, ki ste seme izkrvavelega naroda, mislite le na eno, kako boste posvetili vse svoje sile v njegov prosopeh in podvig.“

Razumeli smo ta glas, ki je veljal nam, ki smo preživeli. Brez vsakega sovraštva smo zastavili lopato, smo poiskali zadnje knjigo in zopet je zadonela slovenska pesem. Kazalo je, da petletno organizirano sovraštvo, ki je hotelo zbrisati slovensko besedo iz koroških vasi, le ni rodilo zaželenega sadu. Naravna in božja pravica se je izkazala močnejša kot zaporji in izseljevanje.

Nihče ni mogel popraviti škode, katero je nacionalsocializem zagrešil nad našo mladino, saj ji je zavestno vsajal sovraštvo do materine besede v srce in ustvarjal tujce v družinah, razbil družinsko občestvo.

Upali smo, da bo državna pogodba pomagala uravnovati sožitje obeh narodov v deželi.

S končano zasedbo se je v deželi začela širiti narodna nestrpnost iz leta v leto, dokler ni petdesetletnica plebiscita leta 1970 jasno pokazala, da vlada v deželi isti duh kakor v letih 1938 do 1945.

Reakcija ni izostala. Slovenci smo vidno in slšno dokumentirali, da slovenska beseda v deželi ni izumrla in ne bo izumrla.

Leta 1972 je sledil „Tafelsturm“, ki je iz koroške pokrajine zradiral vse dosegljive znake dvojezičnosti.

Seja predsedstva Narodnega sveta koroških Slovencev:

Državne subvencije le simboličnega značaja

Ugotavljanje manjšine, kot ga nameravajo izvesti v parlamentu zastopane stranke, proračun NSKS za leto 1976, posprava po državnozborskih volitvah ter razvoj pogovorov s pravosodnim ministrom dr. Christianom Brodo. Ta vprašanja so stala v ospredju zadnje seje predsedstva Narodnega sveta koroških Slovencev. Sejo je vodil predsednik dr. Joško Tischler.

Glede sporazuma, ki so ga sklenile večinske stranke SPÖ, ÖVP in FPÖ, da izvedejo na Koroškem ugotavljanje manjšine, se je predsedstvo priključilo mnenju znanega strokovnjaka v manjšinskih vprašanjih prof. dr. Theodorja Veiterja, ki je pred kratkim v predavanju v Celovcu poudaril, da pomeni vsako štetje, vseeno kako ga imenujejo, ugotavljanje manjšine, in da bi tako ugotavljanje pomenilo orožje proti manjšini.

Namen vseh treh v parlamentu zastopanih strank, da za ponovno ureditev dvojezičnih napisov hočejo pustiti veljati 25% delež pripadnikov manjšine namesto 20% leta 1972, je označilo predsedstvo NSKS kot nadaljnjo omejitev in skrčitev pravic slovenske narodne skupnosti in kot jasen znak, da

Nizke kazni za ustaše

Nizke kazni za tri hrvaške ustaše so bile potrjene po vrhovnem sodišču na Dunaju: Marko Logarusić, Slavo Mihalić ter Ivan Pomper so leta 1972 kot oboroženi člani „Hrvatske revolucionarne bratovščine“ sodelovali pri vajah v streljanju na Salzburškem, so podpirali „Bratovščino“ s tem, da so poskrbeli za njo medikamente, oblačila in prehrano. Ista „Bratovščina“ pa je leta 1972 preko avstrijskega ozemlja ilegalno dospela v Jugoslavijo, kjer so hoteli začeti z gverilsko vojno, a jih je Jugoslovanska vojska zajela ter jih obsodila.

V Avstriji so po daljšem obotavljanju le pričeli s preiskavami proti sodelavcem ustašev v Avstriji sami: v Salzburgu so nekatere le zajeli in jih obsodili na izredno nizke kazni: na 10 oziroma 8 mesecev zapora, pa še to pogojno. Odvetniki ustašev pa so vložili pri Vrhovnem sodišču pravno sredstvo ničnostne tožbe, ki pa jo je Vrhovno sodišče zavrnilo.

Leta 1976 ne nameravajo postaviti dvojezičnih tabel, to so že opravili pred tremi leti, prešteti hočejo nosilce žive slovenske besede, ki je na Koroškem doma že nad tisoč štiristo let. **PREŠTEJTE NAJPRED NAŠE ŽRTVE, KI STE NAM JIH ZADALI!**

namerava zvezna vlada pri tistem paketu, ki ga sama označuje kot „pospeševalno manjšinsko pravo“ le nadaljnjo omejitev in zmanjšanje manjšinskih pravic.

Zato je sklenilo predsedstvo NSKS, da bo ukrenilo vse, da bi se tako ugotavljanje manjšine preprečilo.

Glede proračuna za NSKS se sooča predsedstvo iz leta v leto z velikimi problemi. Kajti subvencije, ki so se že doslej mogle označiti le kot simbolične, so bile zmanjšane — in to kljub inflaciji in pove-

Linz: proces proti demokratičnemu študentu Kannonierju preložen

V prizivnem postopku proti študentu Reinhardu Kannonierju, ki je sodeloval pri protestih proti Heimatdienstovskemu zborovanju in so ga ob tej priliki policaji pretepli, on pa je kljub temu bil obsojen, so položili celotni akt na dolgo klop: obravnava je bila preložena na nedoločen čas.

Na kratko celotna zgodovina postopka: 3. marca 1974 je priredil Heimatdienst v hotelu Pitter v Salzburgu zborovanje, kjer naj bi se propagiralo tudi ugotavljanje manjšine. Skupno s slovenskimi študenti, ki študirajo v Salzburgu, so se udeležili predavanja tudi nemški demokratično usmerjeni študentje, med njimi tudi Reinhard Kannonier, član centralnega odbora avstrijskih visokošolcev. Ko so študentje protestirali proti predavanju in ugotavljanju, so po dvorani hotela leteli kozarci: pristaši ugotavljanja

Sadat: župan New Yorka ga ni sprejel

Župan New Yorka Abraham Beame se je postavil proti egiptovski predsedniku Anwaru el Sadatu, ki je prišel na oficialni obisk v ZDA. Beame se je branil, da bi Sadata oficialno sprejel v New Yorku in je dejal, da bi pomenilo to navzlic dvema milijonoma Judov, ki živijo v največjem mestu ZDA, „hinavščino“, kajti Sadat je bistveno prispeval k resoluciji OZN, ki je obsodila sionizem kot rasizem. Župan Beame je sam tudi Jud. Že njegov predhodnik na stolu župana New Yorka John Lindsay pred leti ni hotel povabiti takratnega kralja Saudove Arabije

Na spominski dan naših žrtev izpovemo:

Mi smo seme novega, lepšega življenja, našega tisočletnega naroda; položili so ga mučeniki v brazdo koroške zemlje in pognalo je korenine v globino.

čanim cenam; za leto 1975 pa je država doslej iz svojega proračuna izplačala le 150.000 šilingov. Predsedstvo je izrazilo bojazen, da bo če zvezna vlada očitno ustvariti zase čim manjšo podlago za odmeritev subvencij, tako da bi bilo izhodišče za podporo v smislu zakona o pospeševanju manjšine le neka — čim nižja — vsota.

Kar zadene položaj manjšine po državnozborskih volitvah, je prišlo predsedstvo NSKS do zaključka, da se je položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem prej po-

so na ta način argumentirali za demokratičnost ugotavljanja. Rezultat je bil ta, da je posegla vmes policija in pretepla miroljubne študente, med njimi Kannonierja. Toda to še ni bilo vse: čeprav je bil Kannonier od policijskih udarcev sam tako težko ranjen, da so ga morali z rešilnim vozom prepeljati v bolnico, je neki policaj trdil, da je Kannonier napadel policaja. In čeprav sta dva policaja podala v prvi obravnavi dokaj nasprotujoče si izjave, je bil Kannonier obsojen. Njegov odvetnik dr. Kubicek pa je izjavil, da je bila ta obsodba političnega značaja ter vložil priziv. V prizivu pa je odvetnik opozoril, da obsodba ni bila objektivna, da sta si policaja v izjavah precej nasprotovata ter na druge napake postopka in protokola. Prizivna obravnava je bila v torek v Linzu.

Feisala na večerjo. — Sadat je odgovoril, da nihče ne pričakuje, da bi se on strinjal v vseh točkah z gledanjem ZDA.

Plakatna akcija osrednjih organizacij

Narodni svet koroških Slovencev ter Zveza slovenskih organizacij na Koroškem sta te dni začela s plakatno akcijo proti nameravanemu ugotavljanju manjšine. V slovensčini in nemščini opozarjata dva plakata v oranžni barvi, da koroški Slovenci živijo 1500 let na svoji zemlji, da je ugotavljanje manjšine nedemokratično, proti avstrijski državni pogodbi ter nenazadnje naperjena proti manjšini sami. Izpoved slovenskega lepaka: preprečili bomo ugotavljanje manjšine; nemški pkalat pa opozarja, da je ljudsko štetje posebne vrste vseeno ugotavljanje manjšine.

slabšal kot poboljšal. Namesto da bi po volitvah bil zvezni kancler dovolj močan, da bi mogel uresničiti dejansko manjšini naklonjeno politiko, očitno kancler Kreisky ni v stanju, da bi tudi po volilni zmagi prekoračil oviro narodne nestrpnosti.

Glede naslednjega pogovora s pravosodnim ministrom dr. Christianom Brodo pa je izdelal Narodni svet koroških Slovencev lasten predlog, ki ga bo po pogovorih z Zvezo slovenskih organizacij predložil pravosodnemu ministru.

KOMENTAR

Pesek v oči

Koroška deželna politika v manjšinskem vprašanju — pesek v oči — se je spet enkrat jasno pokazala na 4. internacionalnem mladinskem seminarju. Koroška, ki je te seminarje iniciirala, je bila drugič prireditelj.

Že prvi dan se je izkazalo, kam pesk taci moli. Neizrečena cilja tega seminarja sta bila dva: prikazati javnosti, da je nemški del Koroške vsak čas pripravljen govoriti o manjšinskem vprašanju in navezati stike z mladinskimi organizacijami obeh sosednjih dežel. Kot deviški angel, opran vseh madežev, bi se kazala nemška Koroška, če ostale delegacije te taktike ne bi spregledale.

Ob prvem pogledu se zdi ta namera iniciatorja seminarjev zelo naklonjena Slovincem na Koroškem, toda logična ni. Teoretičen del namreč nima povezave s praktičnim. V teoretičnem delu je vsebina „Slovenska manjšina na Koroškem“, v praktičnem delu pa „Mednarodno sodelovanje in izmenjava skupin“. Če že govorijo o manjšini, potem naj tudi delajo z njo in za njo!

Dokaz za to, da je hotel organizator le mlatiti prazno slamo, je tudi dejstvo, da so bili povabljeni za referente nekompetentni ljudje. Kaj pomaga dejansko manjšini taka ali taka izjava referenta dr. Adamoviča ali dr. Finderja? Nobeden od njiju nima opolnomočja, da bi svoje izjave tudi mogel uresničiti.

Vročih ognjev se Koroška in z njo Avstrija pač boji. Zato se jim kilometre daleč izmika (umika). Ob tem primeru se lahko vprašamo, do katere mere sploh jemlje nemški del Koroške delegacije iz sosednjih držav resno. Vsiljuje se vtis, da se imajo koroški še vedno za nadljudi. Kako bi mogli drugače kazati na eni strani pripravljenost k sodelovanju, na drugi strani pa ne podpisati skupne resolucije samo zato, ker jo je predlagala delegacija iz Slovenije. Najbrž so Slovani za nje še vedno manj vredni ljudje.

Dr. Finder je imel prav, ko je v svojem referatu dejal, da je odločilno, katere vrednote postavljamo na prvo mesto. Ostalo so samo še posledice.

Gospodarski komentar:

Ne docela razveseljiva turistična sezona

Zadnje dni je koroški turistični center Vrba ob Vrbskem jezeru objavil bilanco letošnje turistične sezone. Ta bilanca je za turistično gospodarstvo, posebej pa še za številne hotelirje tega območja vse prej kot zadovoljiva. Že v desetletju 1963—1973, ko se je na Koroškem število turističnih nočitev povečalo še za blizu sto odstotkov, je območje Vrbe zabeležilo le še porast za okroglo 20 odstotkov. Po okroglo enem milijonu nočitev leta 1973 je lani število turističnih nočitev v tem območju nazadovalo na okroglo 800.000 in se letos povečalo le še za en odstotek. V isti primerjavi je stalo turistom v območju turističnega centra Vrba avgusta 1974 s okroglo 18.000 posteljami za 67 odstotkov več turističnih postelj na razpolago kot leta 1963.

Kar na področju turizma zadnja leta doživlja turistični center Vrba, ni osamljen primer. Podoben trend je mogoče opaziti v avstrijski hoteliriji na splošno. Rentabilnost teh podjetij iz leta v leto upada. Kot glavna vzroka za tak razvoj navaja združenje avstrijskih hotelirjev stagniranje števila nočitev na eni strani in naraščanje stroškov vzdrževanja podjetij na drugi strani. Ta trend ni nov in ima le malo zveze z lanskim upadom števila nočitev za 3,5 odstotkov. Ta trend v avstrijski hoteliriji traja že nekaj let. Toda iz leta v leto postaja očitnejši.

Ob naraščajočih cenah uslug in stroškov vzdrževanja obratov donos te vrstni tercijalnega sektorja gospodarstva že nekaj časa upada. Po anketi, ki jo je 700-člansko združenje hotelirjev izvedlo med 51 reprezentativnimi podjetji, je lani število turističnih nočitev po postelji v povprečju nazadovalo od 171 na 162, to je za okroglo 5,3 odstotke. Od nazadovanja so bila najbolj prizadeta podjetja kategorije A (— 19%) in podjetja z zgolj eno sezono (— 13%), medtem ko so podjetja s permanentnim obratovanjem število letnih nočitev na razpoložljivo postelj celotno zvišala.

Spričo takih okoliščin so lani kljub zvišanju cen nočnin za deset odstotkov nazadovale dohodki hotelirskih podjetij. V povprečju so na postelj znašali le še 32.900 šilingov. Po hotelih kategorije B so nazadovale za deset odstotkov, po hotelih z eno sezono pa celo za 25 odstotkov. Celovito vzeto so se zvišali le še za 6,5 odstotkov nasproti 12,4 odstotke v letu 1973.

Upadajoče dohodke iz nočnin poskušajo turistična podjetja izravnati z zvišanjem cen za druge usluže. S pomočjo takega instrumentarija jim je vendar lani komaj uspelo, da so promet po zaposlenem zvišala za 1,5 odstotkov na 206.500 šilingov. Toda to zvišanje skoraj ne more zadovoljiti, če upoštevamo, da so 1973 po tej poti svoj promet lahko zvišala še za 16 odstotkov, in če upoštevamo, da je lani kupna moč šilinga padla za okroglo deset odstotkov. Odločilno v tej primerjavi ostane slej ko prej

to, da je po omenjeni anketi lani netopromet iz nočnin nazadovale za 2,5 odstotkov in da je na celokupnem prometu hotelov dosegel le še delež 40 odstotkov. Pa še tole je treba upoštevati: usluže kuhinje in kleti so bile na lanskem prometu avstrijske hotelirije udeležene le še s 54 odstotki, v Švici pa še s 66 odstotki.

Lani so avstrijski hotelirji po uvidoma omenjeni anketi delali z izgubo, ki se je po kategorijah različno gibala med 2,1 in 22,3 odstotke. V letu 1973 se je gibala še med 2 in 15 odstotki. Temu nasproti so švicarski hotelirji leto 1974 zaključili z dobičkom 2 odstotkov.

Turistično gospodarstvo Avstrije, ki je skozi dve desetletji skokovito ekspandiralo, je podobno kot so druge dejavnosti privatnega sektorja v velikih škripcih. V tekočem letu se njegov položaj ne bo zboljšal. Prej se utegne poslabšati. Turisti so bili letos veliko varčnejši

kot v zadnjih letih. Nočnine po hotelih so sicer vzeli na znanje, toda pri konzumaciji živil in pijač so se raje odločali za cenejši nakup po supermarketih in restavracijah s samopostrežbo. Ta sicer obsega pritoka turističnih deviz v Avstrijo ne bo zmanjšala, povzročila pa bo eno: številna hotelirska podjetja bodo s svojim obratovanjem prenehala, zlasti tista, ki so bila že lani preko mere zadolžena in ona, ki spričo svojih nizkih kapacitet in slabe racionalnosti poslovanja ne bodo v stanju vzdrževati potrebne personala.

Pod črto gledano kaže primer avstrijske hotelirije, da se bodo tudi podjetja turističnega gospodarstva v prihodnje lahko uveljavljala le, če bodo odstopila od sedanjega načela rivaliziranja in se prizognala k načelu spretno koooperacije in koncentracije sorodnih podjetij. (bl)

Stara vlada - nova vlada je bila zaprisežena

„Za novo napravi staro“ ali „Vse ostane pri starem“. Tako bi se dal komentirati kabinet Kreisky III, ki je bil v torek dopoldne zaprisežen. Zvezni prezident dr. Rudolf Kirchschläger je v svojem nagovoru po čestitkah članom stare-nove zvezne vlade dejal, da se bo le-ta v naslednji periodi morala predvsem ukvarjati z gospodarskimi vprašanji.

24. oktobra je dosedanji kancler Kreisky, ki ga je Kirchschläger pobilastil s tvorjenjem nove zvezne vlade, izjavil državnemu predsedniku, da bo provizorični kabinet Kreisky III, ki je po volitvah vodil posle kabineta Kreisky II, ostal še nadalje v isti sestavi. Pač pa bo sredi periode več ministrov odločilo svoj posel: tako je podkancler in socialni minister inž. Rudolf Häuser izjavil, da se bo umaknil tudi že tri morebitne naslednike za mesto socialnega ministra: vsi pa bodo izvirali iz sindikata.

Po tradicionalnem obredu zaprisege in obligatni fotografiji novozapriseženega kabineta pa so se ministri usedli k prvi seji. Le-ta je trajala le deset minut, sklenjeno pa je bilo na njej, da dobi finančni minister Hannes Androsch polno močje, da poveča obseg kreditov za 12 milijard šilingov, hkrati pa naj spremeni nadaljnjih 8 milijard kratkoročnih obveznosti v dolgoročne.

Vsem članom zvezne vlade je sijal ob tej priliki z obrazov optimizem, predvsem v gospodarskih vprašanjih. Da je Androsch teh skupaj 20 milijard šilingov potreboval skoraj izključno za povečane državne izdatke, poleg največjega dela onih 4,7 milijard, ki ga je ministrski svet prav tako v torek odobrill kot predlogo za 2. zakon o prekoračitvi proračuna letos, tega na dan zaprisege nihče ni hotel prav povedati. Zvezna vlada je le dejala, da služijo vse te milijarde ohranitvi polne zaposlitve.

Še nekaj k finančnemu položaju: krediti so pri bankah spet na razpolago. Namesto konzumnih kreditov pa svetujejo vladni krogi, naj bi raje delodajalci investirali.

„Wie ‚revolutionär‘ ist der Österreicher also, wenn er seinen Nationalfeiertag in Weimars Wandervogelmanier nur der Natur widmet? Macht n u r Natur nicht stur? Außerdem zeugt es, auf Dauer gesehen, von wenig Phantasie, politisches Bewußtsein allein durch den Ruf nach körperlicher Fitness in Gang setzen zu wollen. Ein so gestaltetes ‚Begehen‘ des Feiertages der Nation läßt neben dem Muskelkater höchstens die Stimmung eines verlegten staatspolitischen Allerheiligen übrig.“

(Bernd Sandrieser v njegovih razmišljanjih o avstrijskem narodnem prazniku v „Kleine Zeitung“).

Malomeščanstvo in še kaj

„Naš tednik“ je poročal v številki 40 (2. okt. t. l.) o izidu mladja 19. Koroški Slovenci smo lahko veseli, da izhaja taka literarno-kritična revija. Je edina na Koroškem. Pobudnikom in sodrušnikom mladja veljata priznanje in zahvala, v kolikor jim gre za resnico. Zdi se pa, da skuša ta ali drugi izrabljati mladje za prostor osebne uveljavljanja za vsako ceno.

Največ prostora v mladju 19 zajema spis „Prispevek v razčiščevanje pojmov“. Napisal ga je Janko Messner, Celovec/Klagenfurt; skuša nam razčistiti pojme kapitalizem, marksizem, socialno odtujevanje in antikomunizem ter malomeščanstvo in nekatera njegova razpoznavna znamenja. Človek se med branjem vprašaš, komu v korist. Mladju verjetno ne, tudi ne razčiščevanju pojmov. Človeku se vsiljuje vtis, kot da se je Messner moral spet izkašljati in vreči pljunec v druge, da bi lahko rekel, vidiš, ti si umazan, ti kočej, pojdi pa se umij. Napake vidi samo pri drugih, samega sebe ima namreč za sakrosaktnega.

Messner se spušča v razlago kapitalizma in marksizma. Če kaj takega skušaš razlagati, se moraš s tem baviti, temeljito. Atomska fizika je zamotana stvar. Zgodi se pa tudi, da prebere kak človek deset strani o atomski fiziki in jo gre razlagat drugim. Preveč enostavno, že skoraj zagamano je, označiti kot kapitalista ali vsaj poten-

cialnega kapitalista — izkoriščevalca dninarjev — kmeta, ki prideluje „s svojo delovno silo“, tudi „na boljši zemlji, v boljših pogojih“ več, kakor sam za življenje potrebuje (str. 63). Potemtakem je kapitalist (ali vsaj potencialni kapitalist) vsak kmet, ki dobro gospodari, gara.

No, ko se spušča v razglabljanje, kako je prišel marksizem na svet, citira na dolgo in široko (66—68) Kocbeka. Vsakdo lahko citira, samo morajo biti citati pristni, brez dodatkov. Če pa kaj dodaš (kjerkoli), moraš na to opozoriti.

Iz kratke Tednikove notice (24. julij t. l.) „Nesrečni Afriki je treba pomagati“ (68) se je skotilo premišljevanje o socialnem odtujevanju in antikomunizmu. Tu je (malomeščan že kar močno prisoten. Z njim se ubada, tudi v pisani obliki, da koj tako švigajo listi papirja. Definicijo meščana je pobral pri Kocbeku (Premišljevanje o Španiji): „Meščan je človek z dvojnimi obrazom, slepljiv dvojniki, na zunanaj človek ‚dobre volje‘, na znotraj pa nevernež, skeptik ali celo cinik. Meščanska miselnost je eno samo umikanje v laž, lena nemoč, ki si ne more ustvariti jasnega razmerja do sveta.“ (69) In nam svetuje v naslednjem odstavku, naj koroški Slovenci hodimo „za Mati-

jem Gubcem, za hlapcem Jernejem“. Kajti „vsaka druga pot nas socialno odtuja samim sebi, posledica takega odtujevanja pa je prej ali slej, če že ne istočasno — tudi narodno odtujevanje.“ In takoj imenuje KEL.

Messner ne bi bil Messner, če se ne bi otročje zaletaval v KEL, v gibanje, ki je doseglo ob letošnjih desetletnih volitvah uspeh. KEL na dosegla mandata, a Messner se moti, če misli, da bo to gibanje zaspalo, propadlo. Preveč je že zakoreninjeno med koroškimi Slovenci. Messner je prepričan, da je edina izbira v tem, da se predamo kaki stranki večinskega naroda. Tega mu ni zameriti, to je njegova demokratična pravica; prav tako mora biti on vsaj toliko demokrat, da bo drugemu dopuščal lastno, tudi nasprotno prepričanje.

V razmišljanje o socialnem odtujevanju je še vpletel paradnega vindišarja Valentina Einspielerja, nakar se podaja na polje antikomunizma. Torquemada bi si gotovo mel roke, češ ta fant je pa dober. Kakor inkvizitor se namreč požene Messner na lov na antikomuniste in glej, uspeh mora biti. Za vsakim grmovcem jih najde, za vsako kritiko komunističnih vladavin tu in tam, tudi za mojo „kriminalno“ izjavo, da je Marx osebno

bil antisemit in da Slovanov ni maral preveč (72). Messner je ali napačno čul ali pa mu je poročala obveščevalna napačno.

Pa smo prišli čez brv antikomunizma k zadnji postaji, k malomeščanstvu. Tu se Messner počuti v svojem elementu, tu je doma. Sicer krčevito skuša zvaliti vsa razpoznavna znamenja malomeščanstva na druge ljudi, a to so pravi Sizifov napori. Bolj kaže znamenja malomeščanstva na drugih, bolj jih razgalja na samem sebi. Naj navedem samo naslednji citat (73): „Skratka: malomeščan stvari fetišizira. Svoj avto kar naprej umiva in lošči. Ovesi in obloži ga z vsem mogočim nakitom in kičem, kakor mu je ovesena žena z zlatimi in pozlačenimi obročki, cingljajočimi verigami in sponkami in z bleščočimi broškami.“ Nekam prisiljeno je še vpletel nekaj vrst zatem stavek „torej ne po avtu, po odnosu do avta spoznaš malomeščana“. Najbrž je ta stavek nujno potreboval. V malomeščanov odnos do vile, do vikenda, do višje izobrazbe otrok se jaz tu niti ne bi spuščal. Tudi ne v druga Messnerjeva dognanja o malomeščanstvu, samo en stavek bi le še rad citiral, iz zadnjega odstavka (74). Docela pravilno je Messner zapisal: „Omenil sem samo nekaj malomeščanovih znamenj, potez, ali iz vseh je razvidna ena glavna: odtujevanje samemu sebi, laganje samemu sebi.“

Jože Wakounig

Kratke vesti

KREISKY O JUDIH

● Zvezni kancler Bruno Kreisky je v ponedeljek v pogovoru z izraelskim poslanikom v Avstriji dejal, da nikoli ni podvomil v existenco države Izrael in njegovega ljudstva. Teden prej pa je po ministrskem svetu isti Kreisky izjavil, češ da je znanstveno dokazano, da ni judovskega ljudstva. V zadevi Peter pa postaja tudi kancler bolj previden, potem ko v drugih državah ni žel samo priznanja: problem Peter mora ostati notranjeavstrijska zadeva, je dejal Kreisky.

SADAT OBIŠČE ZDA

● „Ne prihajam kot berač in tudi ne kot kupec“ je izjavil egiptovski predsednik Anwar Sadat, ko je odpotoval na oficialni obisk v ZDA. Sadat je prvi predsednik Egipta, ki je obiskal Združene države. Pač pa kolportirajo novice, da hoče Sadat oboje: tako orožje kot tudi gospodarsko pomoč, čeprav je njegov obisk le izraz dobre volje, kot je sam izjavil. Vsako ameriško orožje Egiptu bi potem motilo strateško ravnatežje, izjavljajo zopet Izraelski vladni krogi. Vsekakor pa tudi Moskva ni kaj vesela Sadatovega obiska v ZDA in je zato v „Pravdi“ bil objavljen komentar, ki pomeni pravi obračun z Egiptom.

Pređen je Sadat odletel v ZDA, se je posvetoval še v Parizu s francoskim državnim predsednikom Giscard d'Estaingom. Po poročilih raznih agentur je Egipt zainteresiran na bojnih letalih tipa Mirage.

DRAGINJA NARAŠČA

● S prihodnjim letom bodo kadilci v še večji meri podpirali vrečo finančnega ministra Androscha: cigarete se bodo podražile za en šiling na škatlo. Pa tudi tarife za električni tok in za plin se bodo najbrž povišale. Vsekakor ležijo v ministrstvu za trgovino tozadnevni predlogi, ki pa jih je treba še študirati. Pa tudi avtomobilisti bodo verjetno morali seči globlje v žep: zavarovalnina se bo povišala.

BOJI V LIBANONU

● Več evropskih poslaništev je v ponedeljek navzlic bojem v Beirutu pozvalo svoje državljane, naj zapustijo Libanon, če njih navzočnost ni neobhodno potrebna. — V zadnjih šestih tednih, odkar divjajo boji med krščanskimi in muslimanskimi enotami, je bilo po oficialnih virih najmanj 800 mrtvih, več kot 2000 pa ranjenih. Konec zadnjega tedna je bilo 125 mrtvih ter 300 ranjenih. Tudi avstrijsko poslaništvo je zadelo nekaj krogel, tako da so morali poslanik in njegova družina prenočiti na hodniku.

POHOD MIRU V SAHARI

● Marokanski kralj Hassan II. je pozval svoje ljudstvo, naj v „mirovnem pohodu“ zavzame špansko Saharo. Ta del Sahare je sicer prav tako puščava, pač pa ima določene surovine. Generalni tajnik OZN dr. Kurt Waldheim je prispel v glavno mesto Maroka Marakeš, kjer se pogaja o tem, kako bi ta pohod le prepričali. Marokanski ministrski predsednik Laraki pa se je pogajal v Madridu. Kot trdijo opazovalci, bo Hassan svoj pohod odpovedal.

ŠPANIJA: BOJ ZA OBLAST

● Franco leži v bolniški postelji, zdravniški bilteni kažejo vedno slabše zdravstveno stanje generalisima: kljub temu cavdilio še ni preda! posle državnega predsednika princu Juanu Carlosu. Pa tudi za kulisami se nadaljuje boj: bodo o monarhiji izvedli plebiscit, bo kralj postavil premiera, ali pa bo več strank — med njimi komunisti — zastopanih v vladi?

4. MEDNARODNI MLADINSKI SEMINAR DEŽEL KOROŠKE, SLOVENIJE, FURLANIJE-JULIJSKE POKRAJINE, HRVAŠKE IN ŠTAJERSKE:

Teorija in praksa manjšinskega vprašanja

Ta seminar je bil posvečen dveh glavnima temama: „Mednarodno mladinsko gibanje — naloga današnjega časa“ in „Manjšinsko vprašanje na Koroškem“. Mednarodnemu mladinskemu gibanju je bila posvečena sreda. Za referenta je bil povabljen ministerialni svetnik dr. Josef FINDER, vodja oddelka za izvenšolsko mladinsko vzgojo pri ministrstvu za pouk in umetnost. Orisal je zgodovino avstrijskega mladinskega gibanja od leta 1945 naprej. Med drugim je dejal, da so mladinske organizacije bile prve, ki so iskale mednarodno sodelovanje. Čeprav je bila mladina med vojno zapeljana, je z veliko vehemenco prevzela nalogo, da bi dokumentirala novo državno zavest. Pod pritiskom predsodkov iz let 1918, 1933/34 in 1938—1945 in taktike starih politikov je resignirala in se podala. Ideja skupne Evrope pa je še ostala, čeprav je ta danes razdeljena na dva dela.

K vzgoji mladine je poudaril, da je važno, katere vrednote postavljamo na prvo mesto. Če je to rasa, religija in družba, so napetosti in krivice upravičene. Če pa je to enakost, je logična konsekvence, da se določenim nepravilnostim na svetu že od začetka izognemo.

Dr. FINDER je omenil tudi avstrijsko mirovno politiko. Opozoril je na celo vrsto prireditev in sestankov, ki naj bi pomagali rešiti napetosti in na to, da skuša Avstrija

posredovati med različnimi državami.

V diskusiji, ki je nato sledila, je zastopala delegacija iz Benečije-Julijske krajine stališče, da Avstrija veliko in lepo govori o mirovni politiki in o OZN; obveznosti, ki sledijo iz državne pogodbe, pa ne izpolnjuje. To dokazuje tudi sklep štetja manjšine na Koroškem. Vodja delegacije iz Slovenije je označil avstrijsko nevtralnost kot pasivno ter poudaril, da je treba principije uresničiti tudi v praksi.

Po poročilih delegacij o internacionalnem sodelovanju v preteklem letu je bila na programu določitev kraja in tem naslednjega seminarja. 5. internacionalni seminar bo v Benečiji-Julijski krajini. Delegacije iz Italije, Slovenije in Hrvaške so bile mnenja, da naj bi bila samo ena glavna tema, in to manjšinsko vprašanje. Seminar naj bi trajal 6 dni.

Ta predlog so podprli tudi zastopniki koroške Katoliške mladine, Socialistične mladine in Bund Kärntner Studenten. Ostali člani koroške delegacije pa so se proti temu predlogu na vse pretege branili, češ da ni manjšinsko vprašanje, temveč mednarodno sodelovanje cilj teh seminarjev. S svojim nestvarnim argumentiranjem — med drugim so se

izgovarjali tudi na pluralistično družbo v Avstriji — in s svojim trmastim zadržanjem so preprečili dokončen sklep teme naslednjega seminarja.

„Pripravljenost k sodelovanju“ in „miroljubno politiko“ je večina članov koroške delegacije demonstrirala tudi, ko ni podpisala resolucije proti fašizmu v Španiji, ki jo je pripravila delegacija iz Slovenije. Najprej so preprečili glasovanje o resoluciji, ker so opazili, da so vsi ostali — razen njih — za resolucijo.

Nato so pod vodstvom deželnega poslanca ÖVP Hannesa Moika, ki se je prej izgovarjal, da za take podpise nima

dovoljenja, sestavili lastno resolucijo. Vzroka za to njihovo postopanje sta bila v glavnem dva: ker je predlagala prvotno resolucijo delegacija iz Slovenije in drugič, da skupaj s komunisti ne podpišejo nobene stvari.

Pri tem je zanimivo, da so se vsebinsko in glede potrebe strinjali. Resolucijo, kot jo je predlagala delegacija iz Slovenije, sta nato podpisali italijanska in hrvaška delegacija, izmed koroških delegatov pa zastopnik Slovenske mladine in zastopnik Katoliške mladine ter zastopnika Socialistične mladine in Bund Kärntner Studenten, ampak z dodatkom (ki naj bi služil kot opravičilo).

vzela, namesto da bi jim kaj dala: do leta 1958 so bili vsi otroci v obveznih šolah dvojezičnega ozemlja deležni dvojezičnega pouka. Učili so se slovenščine poleg nemščine — ne glede na narodno pripadnost posameznika. Šele od leta 1958 oz. 1959 naprej se morajo tisti, ki se hočejo učiti slovensko, dodatno prijaviti. Na ta način večji del otrok slovenskega rodu ni deležen pouka v materinščini.

Nadalje je Warasch omenil nezavidljivi finančni položaj tako osrednjih organizacij kot tudi problem financiranja slovenskega tiska. Subvencije s strani zvezne vlade je Warasch označil kot minimalne in le simboličnega značaja.

„Dveh stvari pa vam na tem izletu, na tej ekskurziji nihče ne bo mogel prikazati: slovenskega kulturnega doma ter slovenske tovarne,“ je nazadnje omenil osrednji tajnik Narodnega sveta. Slovenci obeh nimajo. Sicer sta osrednji organizaciji nakupili na celovski Kardinalschütt zemljišče, da bi tam zgradili kulturni dom, pač pa je magistrat Celovca to zemljišče takoj preimenoval v park in kulturni muzej, potem ko je postalo znano, da hočejo Slovenci tam postaviti lastno poslopje.

Slovenske tovarne, lastne slovenske tovarne, koroški Slovenci doslej prav tako še niso imeli, je menil Warasch, ki je tudi izrazil začudenje nad dejstvom, da osrednji organizaciji nista bili na programu ekskurzije. Izrazil je sum, da poleg

referatov vladnih zastopnikov ne bi smeli udeleženci slišati tudi druge plati zvona — zastopnikov osrednjih organizacij. — Tak očitok oz. sum je deželni mladinski referent prof. Helmut Adlaßnig energično demental.

Naslednja postaja je bila Mohorjeva tiskarna ter Slomškov dijaški dom.

Pri Zadrudni zvezi je pozdravil udeležence seminarja podpredsednik dr. Mirt Zwitter. Poudaril je, da je zelo vesel, da jih more sprejeti končno v novem poslopju, za katerega gradbeno dovoljenje so morali čakati celih dvanajst let. Razložil je tudi zgodovino Zveze in podčrtal, da Zveza ni dobila po vojni niti groša odškodnine, čeprav je bila s podružnicami vred v vojni obsojena na smrt, in tako doživela ogromno škodo.

Omenil je tudi žalostno dejstvo, da je morala čakati Zveza na dovoljenje za novo podružnico enaindvajset let, na dve drugi dovoljenji pa čaka že triindvajset let. Na drugi strani pa je dobila na tako svojo prošnjo že tretji dan odklon, češ da tam obstaja že nemška podružnica, čeprav je ta zaprosila za dovoljenje šele pozneje. Zapostavljanje te ustanove je možno opaziti tudi, da še vedno ni poverjena dajati pospeševalne kredite. Trditve o ogromnem bogastvu Zveze je dr. Mirt Zwitter zavrnil in dejal, da se more celotna Zadrudna zveza primerjati kvečjemu s filialo Sparkasse v Velikovcu.

Nezadovoljiv položaj v šolah

V četrtek so udeleženci mladinskega seminarja obiskali razne ustanove koroških Slovencev. Sprva so obiskali ljudsko šolo v Šmihelu pri Pliberku, kjer je spregovoril tudi vodja manjšinskega oddelka pri deželnem šolskem svetu inšp. prof. Rudi Vouk. Nadalje so obiskali Dom prosvete v Tinjah, nato pa Zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu.

Prva postaja je bila ljudska šola v Šmihelu pri Pliberku. Šolski nadzornik prof. Rudi Vouk jo je označil v svojem nagovoru kot eno izmed boljših dvojezičnih šol. Otrok je prijavljenih približno polovica k slovenskemu pouku.

Z načinom poučevanja predvsem slovenska delegacija ni bila zadovoljna, najmanj zastopnika italijanske in lendavske manjšine. Velike nedostatke so videli v tem, da sedijo šolarji, ki so prijavljeni k slovenskemu pouku na eni strani razreda, tisti, ki niso prijavljeni, pa na drugi strani. To spominja na razmerje v Ameriki, kjer črnim otrokom tudi ni dovoljeno, da bi sedeli z belimi skupaj.

Ker učitelj ne poučuje ločeno v nemškem in slovenskem jeziku, temveč v obliki mešanice iz nemščine, slovenščine in narečja, so bili delegati mnenja, da trpi na tem strokovno znanje slovenskega jezika. To potrjuje tudi dejstvo, da so otroci v tretjem razredu znali povedati brez pomoči učitelja le nemške stavke, slovenskih pa ne.

Vtis, da otroci po obisku slovenščine v ljudski šoli pod takimi pogoji svojega pismenega materinskega jezika ne morejo obvladati, je potrdil med drugim tudi ravnatelj Slovenske gimnazije, dvorni svetnik dr. Pavle Zablatnik, ko je rekel, da morajo ravnati iz tega razloga začeti s poukom slovenščine čisto od spodaj. Delegacija je namreč obiskala tudi Slovensko gimnazijo v Celovcu. Lepo poslopje, na katerega so morali čakati Slovenci osemnajst let, ni moglo zakriti megle nad njim, namreč

da je ta ustanova v očeh nekaterih nemških krogov „strup“.

Prej pa so se seminaristi ustavili že pri Rutarju v Dobrli vasi. Na vprašanje po enakopravnosti, je Franc Rutar odgovoril, da pri izgradbi svojega podjetja ni bil in ni deležen tiste podpore, kot njegovi nemški sosedje. Tudi slovensko društvo v tej občini ne dobi primernih podpor. Dolgo časa subvencije sploh ni dobilo, v zadnjem času pa je razmerje približno sledeče: Slovensko društvo 1000.—, nemško okoli 10.000.—, športno okoli 40.000.— šil.

Na uredništvu „nt“: „Slovenske tovarne pa ne boste videli“

Slednjic so se namenili na uredništvo „Našega tednika“. Na programu pa ni bil obisk sedeža osrednjih organizacij koroških Slovencev. Ker pa sta Narodni svet koroških Slovencev ter uredništvo „nt“ v istih prostorih, so torej prišli tudi mimo pri NSKS. Predsednik Narodnega sveta dr. Joško Tischler je izrekel gostom dobrodošlico, tajnik Filip Warasch pa je na kratko orisal položaj in ustanove koroških Slovencev. „To, kar ste danes videli in boste videli, niso velikodušni darovi vlade koroškim Slovincem, ampak sadovi samoiniciative našega človeka,“ je dejal Warasch. Tako hotel Rutar v Dobrli vasi ni privileg nekega koroškega Slovence, ampak rezultat njegove lastne prizadevnosti. Če bo kdo rekel, kako dobro Slovincem gre, da si morejo zidati lastne hotele, potem bi bilo treba pogledati vse hotele okoli Klopinskega jezera in kmalu bi ugotovili, da jih je manj, kot bi to odgovarjalo sorazmerno številu slovenskega prebivalstva. Pa tudi ureditev slovenskega pouka na obveznih šolah je bolj dokaz za to, kar je vlada koroškim Slovincem

ORF: „2000 minut na leto“

Delegat je pozdravil tudi urednik Vestnika Rado Janežič. Poudaril je, da bi si morali ogledati udeleženci seminarja tudi ustanove in ljudske šole v krajih, kjer je diskriminacija veliko bolj očitna. Le tedaj bi dobili pravo sliko o položaju slovenske manjšine na Koroškem.

Pot je peljala nato v Tinje, v Dom prosvete Sodalitas. Rektor Jože Kopeinig je orisal cilj in delovanje te ustanove in nato povabil vse na majhen prigrizek.

Nazadnje pa še nekaj besed k sprejemu na radiu, o obisku slovenskega oddelka ORF. Nazadnje zato, ker je bil ta obisk v vsakem oziru izjemna. Vodja slovenskega oddelka, Helmut Hartman je bil edini, ki je nagovoril kot slovenski predstavnik delegate izključno v nemškem jeziku. Njegov način nastopanja in izbor jezika sta onemogočila, da bi mogli delegati verjeti (razen nekaterih zastopnikov koroških mladinskih organizacij), da deluje ta oddelke samostojno in neodvisno. Omenil je, o čem smejo slovenske oddaje poročati: o svetovnih vesteh, ki so povrhu še prevedene iz prejšnjih nemških poročil, o domačih novi-

cah, o športu, nadalje so zajete kulturne oddaje, zabavna glasba ter voščila... in to kar 2000 minut na leto. Več o tem obisku bi bilo škoda besed.

V petek je sprva predaval dr. Pavel Apovnik o kulturni dejavnosti koroških Slovencev. Sprva je definiral svoj lastni položaj: uradnik v kulturnem oddelku urada koroške deželne vlade, ki pripravlja predloge za kulturne subvencije za posamezna društva. Poleg tega daje pravne nasvete v upravnih zadevah.

Dr. Apovnik je nato omenil, da je kulturna dejavnost koroških Slovencev po sili razmer narodno-obrambna, pač pa je v zadnjem času dobila tudi svetovljanski pridih.

Glede subvencij je dejal dr. Apovnik, da je pri tem treba upoštevati tudi na Koroškem vladajoče Slovincem nenaklonjeno ozračje, subvencioniranje slovenskih kulturnih društev pa je označil dr. Apovnik nasploh kot površno. Vprašanje kompetenc njegovega urada je nerešeno, pač pa bo prišlo morebiti do rešitve v sklopu rešitve ostalih nerešenih vprašanj člena 7 državne pogodbe.

V diskusiji je bilo potem rečeno,

da je prisotnost dr. Apovnika v kulturnem oddelku urada koroške deželne vlade le bolj slučajna, njegova dejavnost pa relativna, ko sicer sme pripravljati predloge za subvencijo, ne sme pa odločati o proračunu. Manjšina je le v toliko enakopravna, v kolikor je aktivno vključena pri odločanju sredstev. — Dr. Apovnik je na to odgovoril, da je deželna vlada doslej odklonila ločitev bidžeta, ker se je bala, da bi to le zaostrilo konflikt.

„Toliko forumov“

Osrednje predavanje je zadnji dan imel univ. prof. dr. Ludwig Adamovich o institucionalizaciji kontaktov med vlado in manjšino. Adamovich je bil do pred enim letom sekcijski svetnik v uradu zveznega kanclerja in pristojen za ustavno vprašanja manjšin, zdaj je univerzitetni profesor v Gradcu, pač pa še nadalje pravni svetovalec urada kanclerja.

Adamovich je kontakte razdelil na štiri ravni: prva raven je tako imenovana „Ortstafelkommission“, kjer manjšina ni sodelovala, ker je bil v njej zastopan preko ÖVP funkcionar Heimatdiensta dr. Valentin Einspieler. Adamovich je dejal, da je bila odločitev osrednjih organizacij, da se te komisije ne udeležijo, izrečena le iz osebnih namenov, pač pa je v diskusiji Adamovich priznal, da so bili dani tudi objektivni razlogi. — Druga raven je bil kontaktni komite: v njem so sedeli zastopniki osrednjih organizacij skupno z zastopniki vlade. Pač pa je Adamovich izjavil, da je vlada dobro vedela, da sta osrednji organizaciji proti štetju vsake vrste. Ko je v razgovorih zastopnikov treh strank postalo jasno, da hočejo vse tri ugotavljanje, so Slovenci zato zapustili kontaktni komite.

Po predavanju pa je Adamovich preciziral svoj namig glede kontaktnega komiteja: zvezna vlada je namenoma riskirala, da se kontaktni komite razbije, ko so zastopniki vladne stranke v forumu treh strank soodločali pri sklepu o izvedbi ugotavljanja. V intervjuju z ORF-om pa je Adamovich dejal, da razume dr. Adamovich osrednjih organizacij v tem vprašanju.

Tretji forum, ki ga je omenil Adamovich, so pogovori med zastopniki NSKS in ZSO na eni in zastopniki zvezne vlade na drugi strani. Adamovich je omenil, da po njegovih informacijah zvezna vlada išče novo bazo za institucionalizacijo teh pogovorov. — Kot četrti forum, v katerem pa manjšina nikoli ni bila zastopana, pa je predavatelj označil forum treh v parlamentu zastopanih strank. Temu forumu Adamovich ni priznal oficialnosti, ampak je dejal, da se na njem morejo kvečjemu nekaj dogovoriti, kar pa pozneje ni obvezno. V diskusiji pa je le dodal, da je ravno ta forum politično edino odločujoči.

Adamovich sam je bil član „Ortstafelkommission“ in kontaktnega

Koroška stvarnost — v NAŠEM TEDNIKU

komiteja. Njegovo predavanje je bilo očitno inscenirano za to, da bi se prikazalo prizadevanje vlade, priti do ustreznega foruma z zastopniki koroških Slovencev. Če se je to prizadevanje v poteku predavanja razgalilo kot alibi, ki ne drži, je to razloga diskutantov iz Slovenije in Italije. Neljub pripetljaj za predavatelja: ko bi moral odgovoriti na vprašanje, kaj je s pravno državo Avstrijo, če se zakon, kot ta o dvojezičnih napisih, ne izpolnjuje, Adamovich sprva ni mogel

(Dalje na 4. strani)

Slovenski oktet gostoval na Koroškem

Ob 25-letnici svojega obstoja je ta teden gostoval na Koroškem svetovnoznani „Slovenski oktet“ s tremi koncerti: v kulturnem domu v Ločah, v Koncertnem domu v Celovcu ter pri Schwarzlu v Pliberku.

Koncert v Celovcu v ponedeljek zvečer je spet enkrat dokazal, koliko prijatelj ima Slovenski oktet na Koroškem: sprva je bila predvidena srednja dvorana za njihov nastop, veliko povpraševanje po kartah pa je pogojilo, da je organizator — Slovenska prosvetna zveza — preložil koncert v veliko dvorano Doma glasbe. Pa tudi ta dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička, nekateri so se morali zadovoljiti s stojišči.

Spored koncerta sam je bil razdeljen v štiri dele po pet pesmi: prvi del je obsegal renesančne, drugi umetne pesmi, po odmoru

slovenske narodne in mednarodne.

Pri renesančni pesmi se je odlikoval Slovenski oktet manj po moči glasov, kot po korektnosti petja in stremeljenju, da bi izvajali pesmi primerno času, v katerem so nastale. Ne samo pri renesančnih, ampak tudi pri umetnih so pevci pri interpretaciji polagali največjo važnost na nevsiljivo eleganco petja, predvsem pri Gallusovem „Ascendit Deus“, ter pri „Očenašu“ Čajkovskega, pri „Obroču“ Kozine ter pri Srebotnjakovih „Borih“ se je videlo, da imajo pevci še precej več rezerv, kot to zahteva korektna izvedba pesmi.

Publika je zato v prvem delu prav tako korektno ploskala — nikoli premalo, pa tudi ne entuziastično.

Pri domačih narodnih pesmih pa je tudi publika bila zopet docela doma: že kar pri drugi pesmi „Pobeč sem star šele 18 let“ Miheliča aplavza kar ni hotelo biti konec. Vse svoje kvalitete v tehniki petja pa so pokazali v narodni „Moj očka ima konjička dva“. Če bo kdo rekel, da je bila podana preveč izumetničeno, potem je bila pesem „Kje so moje rožice“ dokaz za prav tako preprosto izvajanje. Vsekakor je oktet v tem kratkem delu petih pesmi dal od vsakega nekaj.

Zadnji del oficialnega sporeda

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Janez Lesjak, Vrba	200.—
Viljko Pipp	100.—
Ivan Živkovič, Linz	100.—
Marija German, Francija	50.—
Rudolf Safran, Melviče	50.—
Jožef Mautz, Sele	25.—
Katarina Warmuth, Limarče	20.—

FILIP PODOJSTERŠEK — UMRL

V celovški bolnici je umrl Filip Podojsteršek, pd. Vižarjev Lipej iz Dobrove. V življenju je bil za marsikaj prikrajšan, toda živel je zadovoljno vedno doma in po svojih močeh delal, neprestano delal. Poleti je pri Vižarju itak preveč dela, pozimi pa je pletel korbe, košare. Rajni Lipej je dokaz, da sreča ni le v zunanjih dobrinah, ampak predvsem v notranjosti. Domači župnik je ob pogrebu, kjer se je zbralo veliko ljudi, zlasti Dobljani so bili skoro vsi, omenil, da v življenju gotovo nihče ne bi hotel zamenjati z Lipejem, ob sodbi po smrti pa bi gotovo marsikdo rad zamenjal z njim. Pri Vižarju so se imeli vsi zelo radi, zato ga sedaj pogrešajo.

PLASTIKSACKERL zum Einfrieren und Frischhalten

PLASTIKFOLIEN für Silos und Gemüsebeete bis 9m Breite

Cellophan-Därme

FRANZ ZIMMERMANN G.m.b.H. 1131 Wien

1131 Wien Hietzinger Hauptstrasse 20

Glutolin-Leim

Küchen

- direktna prodaja k cenam proizvodnje
- tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo
- od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI: PODJERBERG / ST. KATHREIN Pošta Škofiče / Schiefling Telefon 0 42 74 - 29 55 18

RUTAR-CENTER

- ugodno dobavi
- in hitro na dom
- dostavi

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

Berite in širite „nt“!

ČESTITAMO!

- Te dni je obhajal šestdesetletnico svojega rojstva Franc Schuster iz Rožeka, prizadeven narodni delavec. Številnim čestitkam se pridružuje tudi „nt“ v upanju, da bo njegov idealizem mladini še dolgo v zgled.

Teorija in praksa . . .

(Nadaljevanje s 3. strani)

odgovoriti, potem pa je rekel le nekaj o nerazveseljivem stanju, da mora parlament reprezentirati voljo ljudstva, da pa se ljudstvo ne strinja z dvojezičnimi napisi. Adamovich je odgovoril diskutantu: Če pa iz tega sklepate še kaj drugega, vam tega ne moremo prepovedati . . .

Prof. Helmut Adlaßnig je na koncu še dejal, da bodo neodvisno od teme naslednjega mladinskega seminarja na vsak način priredili tudi jazz-koncert. Če plodna diskusija o nekem vprašanju ni več možna, s pesmijo ali jazz-koncertom se da vsak neuspeh kaširati . . .

je bil namenjen mednarodnim; hkrati je to dokaz za smiselno zgradbo celotnega sporeda, ki pesmi z največjim učinkom pri publiku pusti za konec. Na ta način se tudi pri mednarodni publiku izogne Slovenski oktet poceni efektu showa. V tem delu so predvsem vžgale črna „Go down, Moses“, Žarovov „Večerni zvon“ ter „Kalinka“.

Aplavza ni hotelo biti konec. Oktet je zato moral pritiči z dodatki, že zaradi tega, ker med sporedom principialno ni ponavljal, pa naj je publika še tako navdušeno ploskala. No, in tako je iz dodatkov nastal še peti del koncerta: ta del

pa je Slovenski oktet pel koroško-mu slovenskemu človeku: „Mojcej“, „Ribniška“, „Nmav čez izaro“, „Juhej, pojdam v Škofiče“, nazadnje, po petem odhodu z odra pa še umirjeno „Po jezeru bliz' Triglava“ — vse standardne pesmi Okteta, lahko bi rekli v najboljšem pomenu besede „šlagerji“ Okteta, ker jih pač vsak pozna in vsakemu zvenijo v ušesih.

V odmoru je predsednik nadzornega odbora Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter čestital Slovenskemu oktetu k 25-letnici obstoja in poudaril, da je ta skupina prenesla slovensko koroško pesem v ves svet. Oktetu je zato izročil v priznanje Drabosnjakovo odličje SPZ.

Sele: Hlipočnikov Hanzej - umrl

Valentin Čertov bi čez tri mesece dopolnil 89 let, pa se je preselil v večnost.

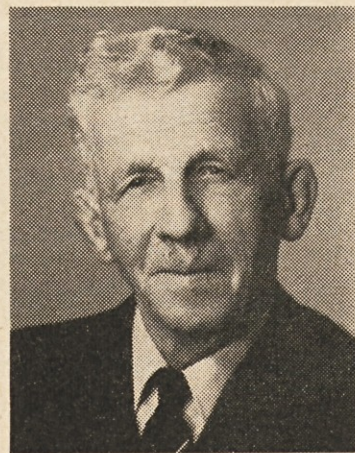
Izšel je rodov iz Zvrhnje Hlipočnikove rodbine. V prvi svetovni vojni je bil ujet in je v Rusiji z mnogimi drugimi ujetniki delal na veleposestvu nekega grofa. Zaradi njegove pridnosti in poštenosti mu je upravnik zaupal tudi važnejše posle. Iz ujetništva se je vrnil septembra 1918, ob koncu dopusta pa je bil tudi že konec vojne. Ob napadu maja 1919 so ga volkswehrovci z drugimi odvedli, pa jim je iz nekega taborišča v bližini Beljaka pobegnil čez mejo v Jugoslavijo in se čez Ljubelj vrnil domov.

Lotil se je trgovine z lesom, kupil hišo in se oženil. Dva njegova sinova sta posestnika, Valentin, pd. Zvrhnji Hlipočnik, Hanzej, pd. Adamk, hčerka Mojcej pa je oskrbnica šole in občinske hiše. V letih med prvo in drugo svetovno vojno je bil Valentin Čertov občinski odbornik in načelnik krajevnega šolskega sveta, vedno zvest verji in narodu, dobrodušen in mirnega značaja. V vsem življenju je bil vedno zdrav, zadnja leta pa se mu je vsled mrene v očesu videlo zelo poslabšal. Umrl je vsled starostne oslabelosti. Ob številni udeležbi je bil položen v grob žene, ki je umrla pred tridesetimi leti. Požarna bramba je v lepih uniformah in s strumnim nastopom svojemu ustanovitelju izkazala zadnjo čast, fantovski zbor pa mu je v slovo zapel ganljivo žalostinko. Blag mu spomin!

la pred tridesetimi leti. Požarna bramba je v lepih uniformah in s strumnim nastopom svojemu ustanovitelju izkazala zadnjo čast, fantovski zbor pa mu je v slovo zapel ganljivo žalostinko. Blag mu spomin!

FRANCETU ŽAGARJU K 85. ROJSTNEMU DNEVU

Če ga kdo ne bi poznal, ne bi verjel, da jih ima že toliko let in lahko bi vprašal po širnem Celovcu in njega okolici, kje je še tak med nami? Vsak dan kljub amputirani nogi, izgubil jo je v prvi svetovni vojni na italijanski fronti v Dolomitih, še vedno zajaše svojega konjička (kolo) in z njim štarta v trgovino, da nakupi potrebni živež. Ker pa je hčerka zaposlena, žena bolehnata, mora seveda sam poskrbeti za kosilo sebi in svoji življenjski družici Cilki. France Žagar je

iz trdega testa, je tiste savinjske rase, v kateri je vgnezdjena hrastova grča, tako da je njegovo počutje še kar v redu.

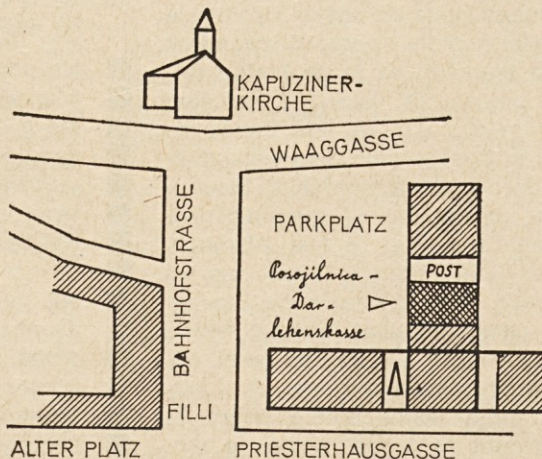
Glava je postala res srebrna, lasje nekoliko redkejši, vendar pa mladosten, da še pred nikomur ne bi zamižal.

Ob strani mu seveda stojijo sin Zoran, hčerki Olga in Silva z možem g. Kopitarjem.

Posojilnica Celovec v novih prostorih

SPOROČILO

Posojilnica Celovec, ki je imela doslej svoj poslovni lokal pri „Bierjoklu“, sporoča, da se je 29. 10. 1975 preselila v nove poslovne prostore v Celovcu, Bahnhofstraße 1, vhod Priesterhausgasse (glej skico!). Ko se zahvaljujemo vsem našim članom, vlagatelj in poslovnim prijateljem za dosedanje zaupanje, izražamo prošnjo, da bi nam ostali zvesti tudi še v bodoče v naših novih prostorih.

Za Posojilnico Celovec: R. Vouk predsednik upravnega odbora

PRIREDITVE

PROSLAVA 150-LETNICE SMRTI ANDREJA SCHUSTERJA-DRABOSNJAKA koroškega bukvnika

Prireditelj: SPD „Drabosnjak“ Kostanje

Sodelujejo: igralci SPD „Drabosnjak“ pevski zbor „Mojcej“ pevski zbor SPD Loga vas pevski zbor SPD „Danica“ pevski zbor „Gallus“ Kraj: slavnostna dvorana občine Vrba Čas: nedelja, 9. novembra, ob 14. uri.

LITERARNI VEČER

članov Dolenjskega kulturnega festivala

Kraj: Celovec, aula slovenica Čas: petek, 7. novembra, ob 19.30.

ČESTITAMO!

- Večno zvestobo sta si obljubila Pavel Kert, učitelj v Šmihelu pri Pliberku ter diplomirana bolniška sestra Marija
- Koren iz Št. Jakoba v Rožu. — „nt“ čestita!

ČESTITAMO!

- Na dunajski univerzi je opravila prevajalske izpite iz ruščine Mary Wieser, hčerka slovenskega občinskega odbornika Feliksa Wieserja iz Slovenjega Plajberka.

ZAHVALA

Ob zaključku RAZSTAVE MLADJEVCEV v galeriji HILDEBRAND v Celovcu se zahvaljujemo vsem rojakom, ki so razstavo obiskali in vsem, ki so na katerikoli način prispevali h uspehu le-te prireditve! Klub mladje

Novi Tinjski koledar

Te dni je izšel novi Tinjski koledar, seznam prireditve Doma prosvete v Tinjah, ki vsebuje vse prireditve v Tinjah do vključno januarja naslednjega leta. Prireditve so zelo raznolike: od duhovnih vaj preko verskih tečajev, romanj, seminarjev za mladinske voditelje, srečanj raznih poklicnih skupin, govorniških šolanj vse tja do šolanja bančnih uradnikov. Seveda ne sme manjkati kuharski tečaj, tečaj za življenje, strokovni tečaj za kmete. Dom v Tinjah ima tudi šolo za organiste, katero vodita prof. Jože Ropitz in prof. Silvo Mihelič. Naročilnica v sredini koledarja pa izkazuje Dom v Tinjah ter rektorja Jožeta Kopeiniga tudi kot spretnega editorja tinjskih predavanj. Doma v Tinjah pa se ne poslužujejo le verske organizacije, ampak prirejajo v njem tudi druge ustanove svoje tečaje.

- Izšel je „Mladi rod“, številka 3/4 za november in december.
- Več v prihodnji številki „nt“.

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84 3 58. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Zrelec. — Tiska Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

Literarni večer treh dežel

CELOVEC. — V okviru kulturne izmenjave Alpe-Jadran 75 so pretekli petek brali svoje pesmi v skrajni prazni modri dvorani Doma glasbe avtorji Slovenije in Furlanije-Juljske krajine.

Predsednik društva koroških pisateljev Walter Nowotny, ki je hkrati tudi pripravil večer, je v uvodnih besedah dejal, da ima častno nalogo v imenu kulturnega referata dežele pozdraviti navzoče občinstvo, med njimi jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubeja, ki je navkljub drugim dolžnostim še prihitel sem, dalje došle pesnike iz sosednjih dveh že zgoraj omenjenih dežel. Med poslušalci smo videli ravnatelja Slovenske gimnazije, dvornega svétnika prof. dr. Pavleta Zablatnika, pesnico Milko Hartmanovo in vladnega svétnika ter nosilca naše KEL dr. Pavla Apovnika.

Walter Nowotny je dalje povedal, da ima prireditel v prvi vrsti namen spet aktualizirati kulturno izmenjavo med Koroško, Slovenijo in Furlanijo-Juljsko krajino. Pravzaprav so to že tradicionalna srečanja avtorjev naših sosednjih dežel, kjer se le-ti v osebnem kontaktu še bolj spoznajo.

Nato so brali: Ennio Emili, Ivan Minatti in Tone Kuntner svoje pesmi osebno.

Iz dela Bettlerschande Christine Lavant je brala Herlinde Zeitlinger, prozo Engelberta Obernostererja (iz knjige Ortsbestimmung) je bral Walter Nowotny, pesmi naše Milke Hartmanove pa je recitirala Sonja Ban.

Ennio Emili iz Trsta je bil rojen 1937. Njegove pesmi so prevedene v španski, francoski, slovenski in poljski jezik. Emilio je bral v italijanščini svoji dve pesmi Povratek na Kras in Julijske Alpe. Pesnik dobro pozna svoje domače okolje, avtor, ki ve, zakaj danes gre.

Sledil mu je Ivan Minatti, eden izmed najpomembnejših predstavnikov sedanje slovenske lirike; poleg svojega književniškega dela je tudi urednik. Ivan Minatti je bral v originalu tele pesmi: Tod, Kmalu

boš moj, Ko bom tih in dober, Nekoga moraš imeti rad in Šel bom. Iz njegovih pesmi izžareva neka hladnost.

V nadaljevanju večera je nastopil Tone Kuntner, ki ni samo pesnik, temveč tudi gledališki igralec v Ljubljani. V svoji liriki, ki jo je prebral poslušalcem v slovenščini, izraža samoniklo gledanje na svet, ki ga opazuje iz čisto svojega zornega kota. Njegove pesmi so preproste in neposredne; prebral pa nam jih je: Sam tisti dan, Ti hodiš, Jablana in Ko se je porajalo jutro.

V pesmih naše Milke Hartmanove čutimo iskrenost in močno pesniško izpoved; Sonja Banova je recitirala šest njenih pesmi: Zakaj, Starost, Bolečina,

Smehljaj, Odmrli list in Žito valovi.

Maloštevilni poslušalci — naštel sem jih okoli 35, od tega polovica Slovencev — so pesnike in recitatorje nagradili s toplimi aplavzi.

Prireditelj je ob tej priliki poskrbel s štirimi drobnimi zvežčki, v katerih so bile prebrane slovenske in italijanske pesmi prevedene v nemščino; tako je vsak poslušalec lahko sledil originalu. Prevoze so poskrbeli: Peter Kersche, Franjo Smerdu, dr. Pavel Apovnik, Milena Merlak, Erich Richter in Herbert Repnik. B. L.

P. S.: Če ima modra dvorana Doma glasbe 130 sedežev, si naši bralci lahko ustvarijo sami sodbo o poraznih obiskih prireditel kulturne izmenjave med našimi sosednjimi deželami. Vprašal bi, kje so bili drugi nemški sodeželani, saj Celovec šteje nad 80.000 prebivalcev?

Razstava o slovenskem umetniku

Zveza arhitektov Avstrije je skupno z zvezo arhitektov Slovenije pripravila v Mestni hiši v Celovcu, Theaterplatz 1, razstavo, v kateri je prikazan slovenski umetnik Jože Plečnik in njegovo delo.

Rojen je bil v Ljubljani 1892, se pri očetu izučil mizarstva, nadaljeval študije v Gradcu in Dunaju, ter bil tam sodelavec velikega umetnika Otona Wagnerja. Tudi na Dunaju se je Plečnik postavil z lastnimi stvaritvami. Postavil je znamenito hišo „Zacherlhaus“ ter cerkev Sv. Duha, ki je bila prva železobetonska stavba v Evropi.

Nadaljeval je svojo življenjsko pot v Pragi, kjer se je posvetil obnovi mestnega gradu Hradčany in z novimi elementi ustvaril celoto, katero občudujemo vsi obiskovalci

Prage. Po prvi svetovni vojni je jugoslovanski kralj Aleksander obiskal Prago in napram predsedniku Masaryku izrazil svoje mnenje: „Vi lahko ustvarjate take umetnine, ker imate pač tudi primerne umetnike.“ Masaryk mu je odvrnil: „Smo morali umetnika izposoditi pri vas.“

Po prvi svetovni vojni je bil Plečnik poklican na novoustanovljeno Tehniško fakulteto v Ljubljani. Tam si je postavil vrsto spomenikov. Tromostje čez Ljubljano, regulacijo Ljubljane, cerkev na Barju in Žale ter poslopje univerzitetne knjižnice.

Razstavo so otvorili v petek, 24. oktobra. Številni domači in arhitekti iz Slovenije so prisostvovali tej otvoritvi, videli smo tudi predsednika skupščine mesta Ljubljane ter generalnega konzula Bojana Lubeja in generalnega vikarja krške škofije dr. Kircherja.

Uvodno predavanje o umetniku Plečniku je imel univerzitetni profesor graške tehnike prof. dr. Sokratis Dimitriou.

GALERIJA WERNERJA BERGA ZAPRTA

Prihodnje nedeljo bodo zaprli Galerijo Wernerja Berga v Pliberku. Tako se bo končala letošnja razstavna likovna sezona, ki je bila prav uspešna. Od ponedeljka, 3. novembra 1975, lahko obiščejo znano umetniško hišo le skupine, ki pa se morajo prej prijaviti (telefonska številka 04235/367 ali 310/1).

Umetniška dela profesorja Wernerja Berga je letos videlo okoli 3000 ljubiteljev likovne umetnosti. Z ozirom na množični obisk Galerije Wernerja Berga leta 1974, so letos z gornjim številom v Pliberku še kar zadovoljni. Če bo prihodnje leto ostal interes na isti ravni, pričakujejo, da bo obisk dosegel število 25.000, odkar so sploh odprli to znano galerijo.

Profesor Werner Berg ima letos za seboj zelo plodno slikarsko poletje. Številna umetniška olja so rezultat neutrudnega ustvarjanja na Rutarjevem domu. B. L.

Za ženo in dom

Otrok nas čaka doma

Cas je za človeka kot kletka za ne-močno žival: omejen prostor, v katerem se lahko giblješ od stene do stene. Ujet si, iz njega ne prideš, če še tako butaš z glavo ob pregrado, ki te loči od prostosti oziroma neskončnosti. V tem, časovno omejenem prostoru, nam je življenje dalo številna oporišča in postajališča. Drugače rečeno: v času, ki ga imamo, vedno nekaj delamo; ko nekaj opravimo, se lotimo česa drugega. Znano je, da sodobni ljudje nikdar nimamo časa. Prostor našega časa, tistega, ki ga lahko porabimo za aktivno delovanje, je prenapolnjen. Tako hitro preskakujemo z ene dejavnosti na drugo, da nam ostanejo prav redka postajališča za počitek. Današnji čas je neusmiljen priganjač, osnovna vrednota našega časa je hitrost.

Služba, gospodinjstvo, pa dodatno službeno ali neslužbeno delo, študij, sestanki, nato obvezno razvedrilo, ki postaja že nuja — časopis in televizija; v tem vrtincu, ki te vleče vase in te neusmiljeno vrti, ti postaneta počitek in osebno razvedrilo dolžnost. Vzameš si ju, ker veš, da si ju moraš vzeti,

saj boš sicer omagal. Kje pa so otroci, kje je zanje zagotovljeni čas?

Nič ni zagotovljenega; živimo v dobi gibanja, ko se vse hitro spreminja. Tudi cilji, ki izvajajo naše želje in nas kot omamljene vlečejo k sebi, se hitro menjajo. Današnji tip avtomobila bo jutri zastarel in že nas vabi nov, ves bleščeč. Otrok naj počaka, otrok lahko počaka, otrok mora počakati. Stopnjevanje, ki nas postopoma prepriča, da ne delamo nič napačnega, da so naše želje povsem običajne — take kot želje drugih ljudi — in da se morajo izpolniti. Opravičila postajajo tehtna; njihova teža je tolikšna, da preglasijo našo slabo vest in občutke krivde.

„Delo je vendar nujno in ga je treba takoj opraviti, sicer se bo vse ustavilo...“

„Ne moremo živeti v svinjaku. Prah je treba večkrat na dan obrisati, kakšno bo pa sicer videti stanovanje!“

„Če kupimo nov avto, bomo imeli vsi veliko od tega. Potem se bomo lahko vozili, kamor bomo hoteli, ves svet bo naš. Saj vendar ne moremo biti vedno mi najslabši v vsej soseski!“

„Če napredujem v službi, bomo imeli večji dohodek in bomo živeli lepše. Potem si bomo lahko privoščili...“

Avtor skuša rojake odvrčati od potujčevanja, uči jih spoštovati domači jezik, domače šege in navade, po drugi strani pa spet in spet na lep način govori o lepota domače zemlje. Mnogokrat uporablja Kuchling baladne elemente. Tako spregovori v pesmi „HUDA PEČ“ o hudiču, ki si je hotel zgraditi most preko Drave. Od Rozalske gore je odlučil tri skale. Vendar dela ni mogel dovršiti, ker ga je prepodil jutranji zvon iz Globasnice. Zagotovo se oglašajo tudi iz te pesmi konservativen svetovni nazor, avtor je proti napredku, saj pravi: Za hudiča dela čas, napredek! Kljub temu nevarnemu stališču zrcali ta pesem tudi precej ljudske prisotnosti, ki se kaže tudi v ljudski religioznosti.

Avtor uporablja v pesmih motive, ki jih poznamo že od Aškerčevega in Levstikovega časa. Tako v narodnobudniškem smislu govori o Juditi, Ezekielu, Orjaku in drugih zgodovinsko-bibličnih motivih.

Podobna Kuchlingova usmerjenost izstopa iz ciklusa „V STVARSTVU“, v katerem so domovinski motivi povezani z verskim čustvovanjem. V te pesmi je avtor spet in spet vtkal veliko ljudskega blaga, ljudsko izročilo, ljudske šege, ljudsko kulturo s pregovori in reki, ljudsko preprosto čustvovanje. Vendar je ta izročila vedno prilagodil svojim narodnobudniškim in verskim namenom.

Kot ljudstvo, tako tudi Kuchling sprašuje v pesmi „ZLATA ZARJA“, kaj le-ta pravzaprav pomeni. Na isti način vprašuje v pesmi „RDEČA ZARJA“ o pomenu le-te! Na isto ljudsko izročilo se naslanjajo tudi pesmi „ZLAT ZATON“, „RDEČ ZATON“, „SONCE TONE ZA MEGLO“ ali pa „SONCE SKRILLO JE OBRAZ“.

V pesmi „SONCE TONE ZA MEGLO“ razvzroča Kuchling pomen tega vremenskega pojava. Najprej odgovarja v smislu ljudskega izročila, namreč da bo jutri deževen dan. Vendar preide od vremenske slike k simboličnemu pomenu dobrodelnega dežja, ki ga tolmači v narodnostnodružbenem smislu:

Žejna zemlja jutri pila / slastno bode božji dar; / vele bilke bodo se vzravnale / in cvetlice zadobile / rajski žar. / Jutri bodo vsi, / ki žejni, lačni so pravice, / nasičeni. / Sonce tone za meglo. Kaj pomeni to? / Milosti trosilo / jutri bo nebo.

Lepo, nežno doživetje predstavlja pesem „POGOVOR Z VALČKI“. Pesem vsebuje neko osnovno, prastaro pesniško čustvo, ki ni bilo tuje klasični antiki, a tudi srednjeveški liriki. Seveda je pesem enostavna, ljudska, jasna, a vendarle v dobrem, plastičnem smislu. Avtor jo je znal lepo zaokrožiti in istočasno na izviren način spojiti svoje čustvo z lepo naravno sliko:

Ko sem z valčki govoril,
govorili so valčki z menoj
z glasom, ki ni bil vsakdanji.
Z valčki se je odplazila ura.

V ciklusu „MED LJUDMI“ kaže avtor svoj versko-duhovniški odnos do obdajajoče ga družbe. Včasih svoj pesniški patos avtor himnično naostril, kot lahko vidimo v pesmi „VERNIH DUŠ DAN“: Oj veter, le nežno prepevaj / ves molk na vernih duš dan! / Narasti! / Življenje daj dnevu... da dvigne se listje vse s tal, / da luč se zgane v duhovih...

Naslednji ciklusi so predvsem religiozni verski spevi, ki kažejo Kuchlingovo duhovniško eksistenco v povezavi z narodnim čustvovanjem. Imenujejo se „PRED BOGOM“, „MED DARITVIJO“, „MED KRIŽEVIM POTOM“ in „APOSTOL“.

Kuchlingove pesmi odkrivajo razbolelega, občutljivega, ranjenega avtorja. Izvirajo iz pristnih, globoko občutenih pretresov in bolečin. V njih je veliko ljudskega izročila. Oblikovno so sicer večkrat svobodnejše, proste. Kljub temu so to starinske, konservativne pesmi z mnogimi šabloniziranimi potezami. Že tržaški kritik Martin Jevnikar je ugotovil, da je „umetniška vrednost zbirke neenotna: večkrat je pesem bliže zasnutku, zapisu ob določenem doživetju, kot pa izdelani umetnini.“ Vsekakor pa je nekaj pesmi dokaj prepričljivih in uspešnih. Knjiga je zanimiva tudi s psihološkega stališča, ker kaže čustvovanje morda precejšnjega dela slovenskega ljudstva na Koroškem. Ta Kuchlingova knjiga pa je tudi eden od dokumentov sedanjega slovenskega koroškega literarnega trenutka.

(Dalje prihodnjic)

LEV DETELA:

(9. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

Sicer kaže tudi ta Kuchlingova dolga pesem mnoga dolgovejza in mnoge stereotipizme. Lirični tok večkrat prehaja v opisno pripovedovanje, ki ni več lirika. Kljub temu izstopi iz pesmi postava pesnikovega očeta, ki je ujet v krog svojega kmečkega dela, svojih mračnih skrbi, v krog svoje hiše, žene in otrok. Kuchling pokaže v tej pesmi lep oblikovalni dar, ko, kot enajstleten stojič ob očetovi krsti, sooči svoja žalobna občutja z občutji enajstletnega očeta v davni preteklosti, ko je stal ob ognju, ki je upepelil njegovo domačijo. To kvalitetno soočenje, ki bi bilo v čast tudi rafiniranim literatom, dokazuje, da ima Kuchling dovolj močan literarni dar, ki ga, popolnoma spontano in naivno z intuicijo tu in tam tudi uporabi. Ker pa se poklicno ni dovolj ukvarjal s strokovnimi in teoretičnimi literarnimi problemi, ne zna svojega daru dovolj uporabiti, tako da njegova poezija spet in spet pade v konvencionalno šabloniziranje.

Šablonsko oblikovanje se kaže na primer očitneje v pesmi „MATI“, ki jo Kuchling ne opazuje toliko zemeljsko, temveč jo postavlja v metafizičnost, religijo, onostranstvo, kar v pesmi „OČE“, ki je stvarna, zemeljska, konkretna — in vseeno poglobljena, ni storil.

V ciklusu „MOJA DOMOVINA“ uporablja Kuchling nekatere literarne načine, ki so bili na Slovenskem znani že v drugi polovici prejšnjega stoletja. Eden od teh načinov je v povezovanju lastnih optimističnih pomladnih občutij z narodnim buditeljstvom, kar lahko vidimo v pesmi „VIGRED“: Narod moj, glej, vsepovsodi / v vigred vstajajo rodovi — / v vigred vstani nam še ti.

V Kuchlingov domovinski ciklus spet in spet udarja pedagoško podučevanje: V nauk naj bo to početje, da spoštujemo, kar imamo!

URBAN MAČEK:

(2. nadaljevanje)

Iz mojih spominov

O naših zibelkah

Ko beremo včasih v časopisu ali knjigi o kakšnem možu, ki si je v tem ali onem poklicu pridobil izredne zasluge v svojem življenju, pa pridemo pri tem na tale stavek: zibelka mu je tekla tam in tam in imenujejo pri tem rojstni kraj tistega moža.

Prav je, če se tako zapiše, saj je vendar zibelka simbol našega rojstva in se pri tem tudi spominimo na našo mamico, ki nas je zibala in prepevala haji, hajo. Naše zibelke imajo za seboj gotovo večstoletno zgodovino, a žal, kaj se je z njimi zgodilo. Temu, nekaj tako važnemu predmetu po naših domovih, tudi današnji moderni čas ni prizanesel in ga je spravil iz naših hiš ter nadomestil z otroškimi vozički. Morda bi še kje, bolj visoko v gorah, pri tej ali oni kmeti hiši našli zibelko, ki bi bila še na svojem pravem mestu. Spravili so jih nekaj na podstrešje, a še več v muzeje, kjer jih bodo še naši potomci gledali. Dobro se še spominjam, ko sem bil star štiri leta, sem se še tako rad gugal v zibelki in je bilo tako prijetno. Pa tudi za matere so bile zibelke ročne. Z eno nogo so zibale, zraven so še lahko šivale ali pletle. Pa se je tudi zgodilo, da več otrok ni imelo tople in mehke zibelke in so morali zrasti brez te, ker jim mati le-te ni mogla dati, ko je morala iti z majhnim otrokom v službo. Pa je prišla včasih k Štibarju kakšna dekla. In ko je bilo na polju delo, je nesla otroka na polje v jerbasu. Da je bil otrok vsaj malo v senci, je vzela streho (dežnik) s seboj. Seveda takšni otroci niso imeli tiste postrežbe, kakor bi jo morali imeti. In ko so že malo odrasli, so morali iti h kmetu za pastirja, kjer so tudi pomagali pri delu.

Včasih je bilo na vsaki zibelki zarisano v les posebno znamenje, in sicer ob vnožju na zunanji strani. Znamenje je varovalo otroka pred moro, da trenta mora ne bi prišla tlačiti otroka. Pri vzglavju je bilo zarisano Marijino ali Jezusovo

ime. Zibelke pa niso izdelovali samo mizarji v mestu, ampak tudi na deželi so bili takšni možje, ki so znali narediti veliko reči iz lesa. Za nas otroke pri Štibarju je napravil zibelko rajni Podornov oče na Beznici, saj njegova bajta ni bila tako daleč od Štibarja. Pa četudi ni več zibelk po naših domovih, ali vsaj niso v rabi, bo spomin na nje še vedno ohranjen. Za primer navajamo tukaj kratko pesmico, ki naj bi prispevala vsaj majhen delež k temu spominu:

MATI ZIBLJE, LEPO POJE,
DETE MILO SE SMEHLJA,
ŠE NE VE ZA TUGE SVOJE,
NE ZA ŽALOSTI SRCA.

Nekaj o škopnikih

Morda ta ali oni mlajši bralec našega lista še ni slišal tega imena in ne ve, kaj pomeni. Ko sem bil še mlad, sem večkrat slišal, ko so se stari ljudje pogovarjali, kako je videl eden tu, drugi zopet

tam ponoči ogenj, ki je izgledal kakor goreča metla. To metlo, ki je letela po zraku, so imenovali naši predniki škopnek. Nekateri so ga videli bolj blizu, drugi spet bolj daleč. Preden je padel na zemljo, je ugasnil.

Še zdaj, po tej vojni, sta mi dva pravila, da sta videla škopnika in tudi jaz sem to doživel. Bilo je v poletnem času, ko sem šel nekega večera v mlin in sem bil tam do polnoči. Ko sem šel domov, vidim precej visoko v zraku svetlo kroglo, ki je bila manjša kot polna luna in je letela v velikem toku dol proti zemlji, a je prej ugasnila, preden je dosegla zemljo. To sem videl samo enkrat, in četudi sem ob istem času neštetokrat hodil iz mlina domov. V davnih časih so pač ljudje mislili, da so s takimi škopniki v zraku v zvezi tudi coprnice (čarovnice), ki so prinašale ljudem le nesrečo, a danes seveda kaj takega nihče ne misli in si te pojave v zraku zlagajo na različne načine.

Primer za to bi bil: v zraku je veliko plinov, ki jih vidimo poleti ob nevihtah. Ti se zberejo skupaj in tako nastanejo škopniki, ki jih potem vidimo v raznih oblikah.

(Dalje prihodnjič)

Na Vseh svetnikov dan

Služba me je zanesla daleč na jug domovine, v kraj, kjer so bili večinoma drugoverci. Le par vojaških in civilnih uslužbencev nas je bilo katoličanov in smo se zato tudi držali skupaj.

Posebno trije — dva fanta in en mož — smo bili skupaj kot triperesna deteljica. Prvi je bil bivši letalec. Preveč je „letal“ okoli „krilastih angelčkov“ in so ga poslali v vojni „okrug“ med „prašinarje“ urejati dokumente v starih omarah. Drugi je bil mož, živinozdravnik, veseljak, da mu ga ni bilo para. Pri vseh je bil priljubljen in spoštovan, samo pri svoji ženi ne. Trdila je, da je njen mož od zajtrka do večerje živinozdravnik; po večerji do poznih uric pa, ko se „prigunca“ domov, da je zdravnik-živina. Tretji sem bil jaz, ki so me povsod imeli radi, ker sem bil pivec, pevec, pripovedovalec in nisem nikdar izgubil ravnovesja in potrpežljivosti.

Ravnovesja namreč, ko sem nesigurne možakarje zvečer spravljal domov; potrpežljivosti pa, ko sem poslušal „levite“, ki so jih brale žene svojim možem in meni.

Tako smo nekega večera sedeli v kavarni, ko mi pogled obstane na stenskem koledarju: 31. oktober! Jutri se vendar Vsi sveti, me kar privzdigne. Kje pa imajo tu pokopališče? Kje bo mogoče tukaj dobiti kaj sveč? Letalec me kmalu pomiri, ko mi razloži, da tu nimajo navade praznovati tega praznika in da tudi ne krasijo grobov. Kar zadeva sveč, je dejal, da mi jih lahko on poskrbi. Živinozdravnik se je rad ponudil, da mi pokaže pokopališče. Ima pokopanih tod že nekaj znancev in je prav, če jih enkrat obiše.

Z letalcem smo stopili na stanovanje po sveče.

„Kaj neki potrebuješ doma sveče,

saj imaš elektriko?“ ga vpraša živinozdravnik. Letalec mu je razlagal, da težko najde gumb za električno luč in da mu zato natakaj vsak večer vtakne v žep svečo za vsak primer, če bi gumba ne našel. Smeh naju je lomil, a kmalu sva ugovarila, da je to tudi res. V sobi smo našli toliko svečk, da bi jih bilo zadosti za vsak dan v letu!

Ker drugi dan ni bilo praznika, smo se odpravili še tisti večer na pokopališče. Polna luna (ščip) je krasno razsvetljevala zapuščeno božjo njivo. Na peščenem ozemlju ni rasla trava kot pri nas. Osa, plevel, robidovje in koprive so pokrivalo gomile. Rožic ni bilo skoraj nič. V srce me je zazebla zapuščenost tega svetega kraja. Le vojaški del pokopališča iz prve svetovne vojne in majhen del katoliškega pokopališča je bil še nekako urejen.

Pristopili smo k prvemu grobu. Obledele črke so pravile, da počiva pod preperelim križem neki Jan Hvalik. Letalec nama je pojasnil:

„Tu počiva v miru božjem Čeh Jan, prvovrsten godbenik. Rojen Dunajčan je povsod prinašal pravo dunajsko šegavost in veselost. Dober tovariš je bil in smrtni sovražnik alkoholu. Uničeval ga je tako dolgo, dokler mu ni zmanjkalo sape in so ga prinesli sem.“

Prižgali smo mu svečko v tih spomin.

Naslednji grob je bil zadnji dom šivilje Barbke. Vse jo je imelo rado v našem mestu zaradi njene živahnosti, a obenem je nad vsakim visel njen jeziček kot Damoklejev meč.

Potem smo obstali ob grobu orožnika, ki je padel v borbi s kačaki. Tam blizu je počival tudi graničar, ki je zmrznil na svoji postojanki. Prižgali smo mu svečko kot prejšnjim.

„Glej, še en grob je tu in sveč je!“ Še tja postavimo svečko in ko se obrnem, zagledam solze v očeh letalca.

„Barbkina hčerka je tu. Mala Vidka, srčkano nežno dekletce je bilo to. Kako me je veselo objemala in z mano prepevala! S šolo je šla na izlet in se pri tem prehladila. Čez par tednov jo je pobrala smrt...“

Pri velikem križu smo prižgali ostaneke sveč. Ozrl sem se naokoli. Mesec je zašel in blagodejna tema se je razlila, kakor daleč je segalo oko. Iz struge vijugaste reke se je vzdigovala bela megla in lezla kot nevestin pajčolan proti nam. Zdelo se mi je, kot da neka višja sila hoče razbiti temo okrog nas. Daleč tam za Karadagom se je začela

Simon Gregorčič:

Pri pogrebu

Globoko pod zemljo,
tu, v ozki, hladni hiši,
kjer šum sveta se več ne sliši,
ti trudno truplo spalo bo —
globoko pod zemljo.
Kako bo domek tvoj miran!
Tu utihne vseh viharjev jeza,
krivice roka sem ne seza,
tu rev ne bo, težav, ne ran.
Če kdo te je doslej sovražil,
tu ni sovraštva ne srdú,
tvoj dom bo skrbno stražil
zvest angelček miru.
Telo sladko ti spalo bo
globoko pod zemljo.
A duh visoko vrh zvezda
z duhovi rajskimi ti biva,
v objetju večnega Boga
tam blaženstvo brezmejno
uživa —
visoko vrh zvezda.
Ni sreče videlo oko,
ni čulo je nikdar uho,
ni radosti srce čutilo,
ki zdaj deli ti jo nebo,
ki v veke bo ti jo delilo.
Oj srečna, srečna duša ti,
in s tabo vsak, ki v Bogu spi!

svetlikati črta — znak, da po božji volji večne teme na svetu ni.

Živinozdravnik naju je naprosil, da greva z njim domov. „Da ne bo nevihte doma...“ je razložil.

Šla sva z njim in, ko smo potrkali pri njem, so se vrata kmalu odprla.

„Poslušaj, srček, to noč nisem cepil svinj,“ je hitro začel živinozdravnik. „Pa tudi nisem šprical“ iz družinskega kroga tjavdan...“

„Vidim, vidim!“ ga je naglo prekinila žena. „V sobo pojdi in sleci bluzo, da ti povlečem vosek iz nje. Vidva pa v kuhinjo na toplo kavo! Se vama bo prilegla! Saj se vsem trem pozna, kot da so vam duše po grobovih lezle.“

Prihiteli so otroci in so nam zlezli na kolena. Najmlajši je hotel slišati zgodbo. Kaj sem hotel drugega kot začeti in vsi mali so me z odprtimi usti poslušali — na ta Vseh svetnikov dan.

Ap.

JACK LONDON:

34

TRI SRCA

Leoncije je ležala nekoliko vstran, tako da je lahko neopaženo z nogo sunila Francisu v rame. Francis se je zbudil in sedel. Neznanci so ga opazili. Takoj so pokazali, da nimajo slabih namenov. Položili so namreč loke na tla in pokazali tujcem dlan, češ da so brez orožja.

„Dobro jutro, dragi neznanci!“ jih je ogovoril Francis angleško. Toda mladeniči so odkimali z glavami. Medtem se je zbudil tudi Torres.

„Saj to bodo najbrž izgubljene duše,“ je zašepetala Leoncije Francisu.

„Ali pa agenti, ki prodajajo parcele,“ se je zasmejal Francis. „Zdaj vsaj vemo, da je dolina obljudena. Torres, kdo so vaši prijatelji? Gledajo vas namreč tako, da bi človek mislil, da ste si v sorodu.“

Ne da bi se zmenili za naše znanke so mladeniči iz plemena izgubljenih duš stopili v stran in začeli nekaj šepetati.

„Njihovo narečje je podobno spačeni španščini,“ je pripomnil Francis.

„To je nedvomno srednjeveška španščina,“ se je oglašala Leoncije.

„Čisto navadna španščina conquistadorjev je, ki so jo prebivalci te doline spačili,“ je pripomnil Torres. „Kakor vidita, se nisem zmotil. Izgubljene duše sploh nikoli niso prišle iz tega brloga.“

Medtem so se mladeniči sporazumeli in namignili našim znancom, naj jim slede.

„Dečki so dobrodušni in prijazni, dasi imajo nekam surove obraze,“ je dejal Francis ter se pripravil na pot.

„Vendar pa moram priznati, da svoj živi dan še nisem videl tako otožnih ljudi. Rodili so se menda pri mesečini, ali pa so jim poginile udomačene gazele. Nekaj se je moralo zgoditi, sicer bi ne bili tako potrti.“

„Drugačnih obrazov med izgubljenimi dušami sploh ni,“ je odgovorila Leoncije.

„Meni se pa zdi, da bodo naši obrazi še otožnejši, kadar se rešimo iz tega brloga,“ se je oglašil Francis. „Vsekakor pa upam, da nam tile dečki hočejo postreči z zajtrkom. Vaše jagode, Leoncije, so bile sicer boljše kakor nič, vendar mi pa pošteno kruli po trebuhu.“

Šli so pohlevno za vodniki in čez čas so prispeli na trato, kjer so stale kočje, med njimi pa „Veliki dom“ izgubljenih duš.

„To so potomci Da Vascove ekspedicije in Caribov,“ je izjavil Torres in se ozrl na zbrano množico. „Napisano jim je na obrazih, kakor v potnem listu.“

„Vse kaže, da so se izneverili Da Vascovi krščanski veri in zopet postali krivoverci,“ je pripomnil Francis. „Le pogledjte, kaj stoji tamle! Kamniti oltar. Sodeč po vonju, ne kuhajo zajtrka, pač pa sežigajo koštruna na čast svojemu bogu.“

„Hvala bogu, da je le jagnje,“ je zašepetala Leoncije. „Starodavni častilci sonca so darovali namreč tudi ljudi. Ti ljudje nedvomno časte sonce. Le pogledjte onega starca z zlato čepico. To je svečenik sonca. Stric Alfaro mi je mnogo pripovedoval o tem kultu.“

Nad oltarjem je bila postavljena velika kovinska obla v obliki sonca.

„Zlato, čisto zlato!“ je šepetal Francis.

„Niti najmanjše primesi. Le pogledjte žarkom podobne zobce. Zlato je tako čisto, da bi te velike zobce lahko upognilo celo dete.“

„Križ božji! Pogledjte no, kaj stoji tamle!“ je vzkliknila Leoncije. „Pokazala je Francisu kraj oltarja stoječ kip iz prelepega marmorja. To je Torresov obraz. Saj to je vendar obraz mumije, ki smo jo videli v podzemlju.“

„In tudi napis ima...“

Francis je stopil korak dalje, da si ogleda kip, toda svečenik mu je dal z roko znak, naj se vrne na svoje mesto.

„Napis se glasi: ‚Da Vasco‘. Le pogledjte! Na glavi ima prav tako čelado kakor Torres. In oglejte si svečenika! Če ni podoben Torresovemu bratu, si dam odrezati glavo.“

Svečenik je Francisu s strogo kretnjo zapovedal molčati, nakar se je nizko sklonil nad žrtev. Kakor v odgovor na to je potegnil veter in ugasil ogenj na oltarju.

„Bog sonca se jezi,“ je izjavil svečenik slovesno. Govoril je sicer neko čudno španščino, vendar so ga prišleci razumeli. „Tujci so prišli v našo dolino in še vedno so živi. Zato se je božanstveno sonce razjezilo. Odgovorite, vi mladeniči, ki ste privedli te tujce, zakaj jih niste takoj ubili! Odgovorite tu pred oltarjem! Mar niste čuli mojega povelja, ki je in ostane tudi božje povelje, da morate tujce takoj ubiti?“

Eden izmed mladeničev je ves prestrašen stopil naprej ter z drhtečo roko pokazal na Torresov obraz, potem pa na kip.

„Spoznali smo ga,“ je zamrmral. „In nismo ga mogli ubiti, zakaj spomnili smo se prerokovanja, da se naš veliki praded nekoč zopet vrne na zemljo. Mar ni ta tujec on? Mi ne vemo. Mi ne smemo niti vedeti niti presojati. Ti, o svečenik, si vseveden in ti moraš odločiti. Je tujec naš praded?“

Svečenik si je ogledal Torresa od vseh strani in naenkrat je zamolklo vzkliknil. Naglo se je obrnil in prižgal ogenj na oltarju. Toda plamen se je dvignil in zopet ugasnil.

„Božansko sonce se jezi,“ je ponovil svečenik in izgubljene duše so se začele trkati na prsi, stokati in tarnati. „Sonce noče žrtve, ker je pogasilo ogenj na oltarju. Čakajo nas čudne reči. Tu je globoka skrivnost, ki jo smem poznati samo jaz. Tujcev ne bomo sezgali na oltarju — takoj. Počakati moramo, da se mi razgolene volja božanstvenega sonca.“

Zamahal je z roko v znak, naj se pleme vrne v svoje

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 2. novembra: 07.05—07.35 Duhovni nagovor. — Solze človeške (Solistične pesmi).

PONEDELJEK, 3. novembra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — „Nekje pokopališče je na hribu“ (Zalost, smrt in bolečina v slovenskem pesništvu).

TOREK, 4. novembra: 09.30—10.00 Za vsakega nekaj. — 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Šport. — Otroci, poslušajte!

SREDA, 5. novembra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Poper in sol.

ČETRTEK, 6. novembra: 13.45—14.45 Celovski radijski dnevnik. — Minute z... — M. Merlak: Aktualna znanost — strah pred šolo (Najnovejša psihološko-sociološka dognanja). — Zbori pojo.

PETEK, 7. novembra: 09.15—09.30 Poslušamo šolsko radijsko oddajo: „Volk in sedem kozic“. — 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Solistična glasba.

SOBOTA, 8. novembra: 09.45—10.30 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

NEDELJA, 2. novembra:

16.30 Pošiljka z mišjo — 17.00 Aleksander in medved — 17.30 Viking Viki — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Književnost — 18.30 Glasba v sliki — 19.00 Avstrija v sliki v nedeljo, iz Salzburga — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Film po romanu Ludwiga Thomaja — 21.45 Poročila.

PONEDELJEK, 3. novembra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 19. stoletje: Boj knezov — 10.00 Televizija v šoli: Benetke — 10.30 Vohljač, ameriška detektivska pustolovščina — 17.55 Za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali: Dežela kondorja — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport v ponedeljek — 20.50 Onedinova linija — 21.40 Glasbena poročila — 21.45 Lud-

wig van Beethoven: Sonate za klavir — 22.25 Poročila.

TOREK, 4. novembra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Formalna logika (16) — 10.00 Televizija v šoli: Materija in prostor (8). Kar lahko vsak vidi — 10.30 Zaprte ustnice. Mukapolno življenje gluhone-mega kmečkega delavca v ruskem vlemestu na prelomu našega stoletja — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Kara Ben Nems Effendi: Po pripovedovanju Karla Maya: Skrivnost koč v globeli — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kdor trikrat laže — 20.45 Dva gospoda: Laurel in Hardy — 21.05 Alfie, vzvodnik — 22.35 Poročila.

SREDA, 5. novembra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.30 Televizija v šoli: Mali svet velikih čudežev: Močvirje — 10.30 Alfie, zapeljivec — 17.00 Sodišče živali — 17.30 Konny in njegovi prijatelji: Poni — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Vsi moji dragi: Kaj vse potrebuje npr. mož — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Lehmannova pripovedovanja; film Siegfrieda Lenza — 21.30 Waltonsovi: Sorodniki iz Kanzasa — 22.15 Poročila.

ČETRTEK, 6. novembra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Organizacija obrata (10): Socialne ustanove — 10.00 Televizija v šoli: Kaj lahko postanem? Domači vzgojitelji in socialni delavec — 10.30 Lady in njeni sleparji, filmska komedija — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Farma Follyfoot — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Vodič skozi avstrijsko narodno glasbo — 20.45 Televizijska igra Ludivoka Askenazyja — 21.40 Luchino Visconti (1954): Senso (hrepenenje) — 23.40 Poročila.

PETEK, 7. novembra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Umetniške tehnike (10): Predmetno slikarstvo — 10.00 Televizija v šoli: Gost pri Friedrichu Cerhu — 10.30 Drhal groze, po romanu Edgarja Wallaca — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Jetsonsovi: Zvezdnik televizije proti svoji volji — 18.25 MI — 18.45 Oddaja združbe industrijalcev — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iščejo avtorja — 20.15 Uradni spisi XY-nerese — 21.15 MIDEM 75 — mednarodna svečana predstava — 22.00 Lamiel — ljubim ljubezen — 23.30 Uradni spisi — nereseni; objave in reakcije — 23.45 Poročila.

SOBOTA, 8. novembra:

15.30 Koncertna ura — 16.30 Živordeči avtobus — 17.00 Poskušajte z nami? — 17.30 Lassie: Na renču Borrego — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Heinz Conrads v soboto zvečer — 18.25 Prizma — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo — 19.55 Šport — 20.15 Halo, hotel Sacher: Zaročnik v Linzu — 21.15 Ogledi, Ludwig Thoma — 22.00 Panoptikum — 22.20 Vprašanja kristjana — 22.25 Konec pravice močnejšega, film Divjega zapada — 23.55 Poročila.

TV AVSTRIJA 2. PROGRAM

NEDELJA, 2. novembra:

16.50 Malobesedne ustnice — 18.00 Orinoko; živalstvo in rastlinstvo vzdolž reke — 18.30 Še šestnajst dni; poročilo o smrtni kliniki v Londonu — 19.00 Zadnja postaja; snemanje v smrtni kliniki — 19.30 Po vesoljnem potopu — 20.00 Enciklopedija; znanstvena knjiga — 20.15 V lastni zadevi, prenos dunajskega radia — 22.00 Čas v sliki, šport.

PONEDELJEK, 3. novembra:

17.55 Materija in prostor: Kar lahko vidi vsak (8) — 18.25 Angleščina za začetnike — 19.00 Tih konklave — 20.00 Waltonsovi: Sorodniki iz Kanzasa — 20.50 Druga luč: Arktična idila — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Šport.

TOREK, 4. novembra:

17.55 Kmetijstvo danes (10) — 18.25 Angleščina — 19.00 Immanuel Kant — filozof iz Königsberga — 19.45 Iz oči v oči — 20.00 Pustolovščina dobrega vojaka Švejka (3) — 21.05 Čas v sliki, kultura — 21.40 Šport.

SREDA, 5. novembra:

17.55 Organizacija obrata (10) — 18.25 Tečaj francoskega jezika — 19.00 Variacije za kajak — 19.30 Domačija na gori — 20.00 Slavje in propad: Albert Speer pripoveduje o svojem življenju — 21.00 Stalno kuharsko omizje — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Šport.

ČETRTEK, 6. novembra:

17.55 Umetniške tehnike (10): Predmetno slikarstvo — 18.25 Ruščina — 19.00 Živali v nevarnosti: Lov na lovca — 19.45 Dvakrat risarski film — 20.00 Mladenka — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Šport.

PETEK, 7. novembra:

17.55 19. stoletje (5): Revolucija 1848/49 — 18.25 Nemščina (30) — 19.00 Jug

— 19.45 Iskanje zadnjih divjih živali Evrope — 20.00 Pesmi in plesi iz največje evropske dežele; poroka v Moldaviji — 20.15 Boheme, opera v štirih dejanjih Giacomina Puccinija — 22.00 Čas v sliki in kultura — 22.35 Šport.

SOBOTA, 8. novembra:

16.10 Tvoja, moja, naša; družinska komedija o vdovcu z desetimi otroki, ki poroči vdovo s šestimi potomci — 18.00 Grips; kviz za mladino — 19.00 Trije filmi Edvarda Tschokija: Magic Maz, otroci na gori in Prestol bogov — 20.00 Galerija — 20.15 Poučna igra s krvjo in rožami — 22.00 Čas v sliki in šport — 22.20 Zmagoslavje in propad, Albert Speer pripoveduje iz svojega življenja.

TV Ljubljana

NEDELJA, 2. novembra:

9.15 Poročila — 9.20 R. Bratny: Kolombovci — TV nanizanka — 10.20 Otroška matineja: V 80 dneh okrog sveta — 11.15 Kmetijska oddaja — 12.00 Poročila — 16.40 Košarka: Beograd — CZ — 18.20 Pionirji letalstva — 19.10 Barvna risanka — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.05 M. Kerstner: Gruntovčani — 21.05 Karavana: Srečanje pod Vranico — 21.35 Športni pregled — 22.10 TV dnevnik.

PONEDELJEK, 3. novembra:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.15 Millne: Medvedek Pu — 17.35 Čarobna žoga — 17.50 Obzornik — 18.05 Pozdravljen, svet — 18.35 Mozaik — 18.40 Študij na univerzi: Matematika — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 S. Vuga: Gorjupa bajta — 21.15 Kulturne diagonale — 21.45 Mozaik kratkega filma: Operacija X-70 — 22.05 TV dnevnik.

TOREK, 4. novembra:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.35 Metulji — film — 17.45 Umba Kumba in Lončarjeva hči — otroška oddaja — 18.00 Obzornik — 18.15 Veliki živalski vrtovi — 18.40 Mozaik — 18.45 Ne prezrite: Kako nastane lutkovna predstava — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Pogovor o... — 21.00 L. N. Tolstoj: Ana Karenina — nadaljevanje in konec — 21.55 TV dnevnik.

SREDA, 5. novembra:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.20 Klobn Ferdinand in nogomet — 17.50 Obzornik — 18.05 Mladi za mlade — 18.35 Mozaik — 18.40 Ribolov na Ohridu — reportaža — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05

Film tedna: Beli zid — 21.15 Gorenje: Novosti — 21.20 Miniature: Ivana Kobilica.

ČETRTEK, 6. novembra:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.25 9 let Skomin — nadaljevanje in konec — 18.00 Obzornik — 18.15 Mozaik — 18.20 Tretji svetovni mir, 7. del — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Bitka za ranjence — I. del — 20.50 Kam in kako na oddih? — 21.00 Četrtrkovi razgledi — 21.55 TV dnevnik.

PETEK, 7. novembra:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.20 Pisani svet — 17.50 Obzornik — 18.05 Slovenski Rock 75: Tomaž Pengov — 18.35 Mozaik — 18.40 Kri — zdravilo — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.10 Sedmi naboj — 21.35 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje — 21.40 625 — 22.15 TV dnevnik.

SOBOTA, 8. novembra:

9.30 TV v šoli — 10.35 TV v šoli — 12.00 TV v šoli — 13.55 Nogomet: Vardar — Hajduk — v odmoru rezerviran čas — 18.00 Obzornik — 18.15 Mozaik — 18.20 Čeprav ne bodo šampioni — 18.40 Kje je resničnost — nadaljevanje in konec — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar — 20.00 Življenje je lepo — 20.30 Skopje 75 — prenos festivala zabavnih melodij — 21.40 Mo-da za vas — 21.50 TV dnevnik — 22.05 Barvna propagandna oddaja — 22.10 Kojak — serijski film.

DOM v TINJAH

SREČANJE RIBIČEV V DOMU V TINJAH

v soboto, 15. novembra 1975, od 14. do 18. ure.

Spored:

- Izobraževalni program g. Lado Hajnžič g. Jožef Mucher
- več strokovnih filmov
- tekmovanje in presenečenje
- slavnostna večerja

Duhovne vaje za ŽIVI ROŽNI VENEC

od četrta, 6. novembra 1975, ob 18. uri,
do nedelje, 9. novembra 1975, ob 13. uri.

Vodja: p. Anton Cvetko
Prijava sprejema Dom v Tinjah do 5. novembra 1975. Tel.: 0 42 39/642

koče. Prekinil je obred in zaukazal, naj ujetnike odvedo v Veliki dom.

„Ničesar ne razumem,“ je zašepetal Francis Leoncii na uho. „Upam pa, da nam dajo vsaj jesti.“

„Poglejte no onole deklico, kako je lepa,“ je dejala Leoncie in pokazala Francisu dekletce, ki se je po svojem inteligentnem obrazu razlikovala od drugih izgubljenih duš.

„Torres jo je že opazil,“ je zašepetal Francis. „Videl sem, kako ji je namignil. Tudi njemu ni jasno, kaj se tu godi, vendar pa noče zamuditi ugodne priložnosti, da se seznanj z lepo deklico. Paziti moramo nanj, zakaj mož je velik hinavec in lahko naju vsak čas izda, če mu bo kazalo, da si na ta način reši življenje.“

Ko so jih privedli v Veliki dom, so jim kmalu dali jesti. V glinastih lončkih so jim prinesli čiste studenčnice in nekako kašo iz mesa in sadja. Poleg tega so dobili vroče mlince iz zmlate koruze, podobne španskim tortillam.

Ko je ženska, ki jim je prinesla jedila, odšla, je ostala pri njih samo deklica. Torres se ji je začel zopet dobrihati, toda ni se zmenila zanj. Nepremično je gledala Leoncio, ki ji je bila očitno zelo všeč.

„Najbrž bo tole gospodinja,“ je dejal Francis. „Veste, prav kakor deklica v samojskih vaseh, ki morajo kratkočasiti vse tujce in goste. Veliki svečeniki jih izbere zato, ker so lepe in inteligentne. Pri vseh obredih in ceremonijah igrajo glavno vlogo. In ta deklica je zelo podobna onim v samojskih vaseh — dasi je še nekoliko premlada.“

Deklica se je približala Leoncii in dasi jo je prelepa tujka očarala, se ji vendar ni poznalo, da bi jo imela rada.

„Povej mi,“ je dejala deklica v čudnem starošpanskem narečju svojega plemena, „ali je tale mož res kapitan Da Vasco, ki se je spustil na zemljo iz svojega sončnega doma.“

Torres je povesil oči, potem se je prijazno nasmehnil, pokleknil in izjavil:

„Da, jaz sem Da Vascovega rodu.“

„Ne Da Vascovega rodu, temveč sam Da Vasco,“ ga

je opozorila Leoncie po angleško, češ, naj pazi na svoje besede.

„Imenitna ideja — kar sprejmite to vlogo,“ je dejal Francis po angleško, da bi ga deklica ne razumela. „To nas lahko reši iz pasti. Njihov svečenik mi nič kaj ne ugaja. Računati pa moramo s tem, da je neomejen gospodar in vrhovni poveljnik izgubljenih duš.“

„Da, naposled sem se vendarle vrnil s sonca na zemljo,“ je dejal Torres deklici. Začel je takoj igrati vlogo Da Vasca.

Dolgo ga je gledala. Iz njenih oči so odsevali najprej pomisleki, potem upanje in naposled vera. Nato se mu je spoštljivo poklonila, pogledala mimogrede Francisu in se zopet obrnila k Leoncii. Nasmehnila se ji je tako prijazno, da se je takoj videlo, da jo ima rada.“

„Nisem vedela, da je bog ustvaril tako lepe ženske, kakor si ti,“ je dejala deklica in se počasi obrnila k vratom. Ustavila se je na pragu in pripomnila: „Tista, ki sanja, je sicer prelepa, vendar se pa nekam čudno razlikuje od tebe.“

Komaj je pa deklica odšla, se je pojavil na pragu veliki svečenik v spremstvu mladeničev, ki so prišli menda z namenom pospraviti posodo in ostanke jedi. In res so začeli eni pospravljati posodo, medtem ko so drugi na svečenikovo povelje planili na tujce ter jim zavezali na hrbtno roke. Odvedli so jih k oltarju božanskega sonca, kjer so bile zbrane vse izgubljene duše.

Tu so opazili nekaj novega. Pri oltarju je stala na trinožniku lončena posoda, pod katero je plapolal ogenj. Blizu trinožnika so bili zabiti v zemljo trije kolci. Francis, Torresu in Leoncio so privezali k tem kolom, nakar so jim izgubljene duše začele metati pod noge suhljad. Nametale so jim suhih vej do kolen.

„Zdaj pa le pogum — pokažite, da se pretaka po vaših žilah vroča španska kri!“ je dejal Francis Torresu, hoteč ga poučiti in razžaliti. „Vi ste Da Vasco in konec besede. Stoletja so minila, odkar ste zapustili zemljo. Tu v tej dolini ste živeli in poveljevali pradedom teh izrodov.“

„Umreti morate!“ se je oglašil veliki svečenik. Izgubljene duše so prikimalle. „Že štiristo let živi naše pleme v tej dolini in še noben tujec se ni vrnil iz nje. Vsakega smo ubili. Vas nismo ubili in glejte, kako se je božansko sonce razjelo: naš sveti ogenj je ugasnil.“

Pri teh besedah so izgubljene duše zastokale in zatu-lile ter se začele trkati na prsa.

„Zato pa, da potolažimo jezo božanstvenega sonca, morate takoj umreti.“

„Drži jezik za zobmi in čuvajte se vsi vi, ki nam segate po življenju,“ je zakričal Torres, ki sta mu Francis in Leoncie po vrsti šepetala Da Vascovo vlogo. „Jaz sem Da Vasco. Pravkar sem se spustil s sonca na zemljo.“

Prikimal je z glavo, češ le pogledajte, kako visoko je moje kraljestvo. Z roko ni mogel pokazati na svojo domovino, ker je bil privezan h kolu.

„Jaz sem pravi Da Vasco. Vaše pradede sem pripeljal v to dolino pred štiristo leti in pustil sem vas tu, da počakate na moj povratek.“

Svečenik sonca je očitno omahoval.

„No, kaj praviš, svečenik, odgovori vendar božanstvenemu Da Vascul!“ je zaklical Francis osorno.

„Kako naj vem, da je res božanstven?“ je ugovarjal svečenik. „Mar mu nisem tudi jaz podoben? A jaz kljub temu nisem božanstven. Mar sem jaz Da Vasco? Mar je on Da Vasco? Kaj mislite, da Da Vasco ne more biti ta hip na soncu? Vem namreč, da me je rodila ženska pred osemindesetimi leti in da nisem Da Vasco.“

„To ni odgovor, ki si ga dolžan dati Da Vascul!“ je zakričal Francis in se ponižno poklonil Torresu ter mu zašepetal po angleško: „Več poguma in dostojanstvenosti, vrag vas vzemi, več dostojanstvenosti pokažite!“

Svečenik je še nekaj časa omahoval, nakar se je obrnil k Torresu, rekoč:

„Jaz sem zvesti služabnik sonca. Ni mi lahko prekršiti slovesno zaobljubo. Če si res božanstveni Da Vasco, mi odgovori na vprašanje.“

(Dalje prihodnjič)

Slov. skupnost v Italiji o aktualnih problemih

Na zasedanju v Gorici pod predsedstvom Mirka Špacapana je deželno tajništvo Slovenske skupnosti razpravljalo o važnih aktualnih problemih. Posebej je bil govor o krizi, ki je dejansko zajela deželno vlado. Govor je bil nato o odmevih za doseženi sporazum glede dokončne ureditve meje med Italijo in Jugoslavijo, o slovenski šolski problematiki ter o seminarju Slovenske skupnosti v Števerjanu.

Deželni tajnik dr. Drago Štoka je poročal o razgovorih, ki jih je imel z deželnima tajnikoma socialistične in krščansko-demokristijanske stranke. Na ločenih sestankih je Slovenska skupnost ponovno opozorila na še nerešena vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v deželi, ki morajo biti postavljena v ospredje, posebej v tem obdobju, ko je bil sklenjen sporazum med Italijo in Jugoslavijo glede dokončne ureditve meje in drugih odprtih vprašanj. Dr. Štoka je deželnega tajnika krščanskih demokristijanov opozoril tudi na stališče Slovenske skupnosti, ki je odločno proti taki zaščiti Krasa, kot si jo danes zamišlja deželni odbor. Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je nato razpravljalo o vsebini pisma, v katerem socialistična stranka predlaga sestanek vseh strank ustavnega loka v zvezi z novo nastalim položajem v Furlaniji-Juljski krajini.

Tajniškemu poročilu je sledila diskusija, v katero so posegli dr. Paulin, dr. Dolhar, dr. Harej in dr. Bratuž ter Marjan Tršin, dr. Mlajč in drugi. Po izčrpnih diskusijah je tajništvo sklenilo sprejeti vabilo deželnega komiteja socialistične stranke na sestanek o perečih deželnih problemih na ravni strank ustavnega loka, in tu vztrajati pri predlogu, da se ustvari v dežel-

nem svetu večina, kateri bodo rešitve vprašanj slovenske narodnostne skupnosti bistvene važnosti, tudi v luči zakonskih predlogov, ki jih je Slovenska skupnost predložila v deželnem svetu.

V zvezi s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo je deželno tajništvo Slovenske skupnosti potrdilo pozitivno oceno. V pričakovanju objave dokončnega besedila sporazuma pa si pridržuje pravico analitične ocene posameznih delov sporazuma. Vendar že iz do sedaj znanih podatkov izhaja, da se bodo morali pripadniki slovenske na-

rodnostne skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini trdno nasloniti na lastne sile, kajti izkušnje učijo, da se nobeni sporazumi in izjave dobre volje ne izvajajo avtomatično, ampak je potrebna politična in moralna volja večine in odločnost in vztrajnost prizadete manjšine, da se stalno in enotno bori za izvajanje sprejetih obveznosti do nje.

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti se je nato odločno zavzelo za odprtje slovenskih šol v videmski pokrajini ter za rešitev vseh še nerešenih vprašanj slovenskih šol v Trstu in Gorici.

Jubilej zveze Južnih Slovanov na Madžarskem

Boro Borovič piše v „Delu“ o Južnih Slovanih na Madžarskem, ki da so postali resnični most zblíževanja. Ker pravzaprav malo vemo o slovanskih narodnostnih skupnostih v tej državi, je prav, da naše bralce seznanjamo tudi s temi bratskimi manjšinami, med katerimi je tudi nekaj tisoč Slovencev. (Op. ured.)

Pri obravnavanju položaja narodnosti v katerikoli deželi je trideset let kratko razdobje, zlasti še, če so te bile dolga stoletja tuje v organizmu matičnega naroda, kot je to bil primer na Madžarskem. Za zgodovino pisanega zastopstva narodnosti v tej deželi pa je bilo zlasti usodno obdobje Avstro-Ogrske monarhije, ko je tudi dunajski dvor prilil olje na že zakoreninjeno protinarodnostno politiko svetoštetanske krone, ki je po načelu „deli in vladaj“ ubirala pot načrtne asimilacije.

Kljub številnim trdim preizkušnjam se je vseeno ohranilo na Madžarskem več močnih mednarodnih jeder, ki tvorijo danes skupaj znatno več kot pol milijona prebivalcev. Dokaj močno je tudi zastopstvo pripadnikov južnoslovanskih narodnosti, kot so poimenovali etično deblo kakšnih sto tisoč Hrvatov, Srbov, Slovencev, Bunjevcev, Šokcev, Bosnjakov in Racov, ki živijo najbolj strjeno vzdolž južne meje Madžarske. Med temi je tudi kakšnih šest tisoč Slovencev v Porabju, ki so kljub tako majhnemu številu ohranili svojo narodnostno bit v sedmih ali osmih strnjelih naseljih na zahodnem robu Madžarske.

Tedaj ni naključje, da so letos v tej sosednji deželi s posebnim poudarkom proslavili tudi 30-letnico obstoja demokratične zveze Južnih Slovanov. Čeprav je že ustava Madžarske iz leta 1946 in prav tako druga leta 1949 opredeljevala položaj narodnosti na Madžarskem, saj so v tem času ustanovili v Peču tudi srbohrvatsko učiteljske,

je šele leta 1971 dopolnjena ustava pomenila odločilen preklor od dotedaj bolj ali manj deklarirane k dejanski enakopravnosti.

Kot nadvse pomembno izhodišče v tako zastavljenem temeljnem dokumentu te dežele velja omeniti načelo, da bo Madžarska utrjevala in vodila narodnostno politiko načelno, ne glede na število pripadnikov posameznih narodnosti. S tem se je namreč prižgala zelena luč tudi Porabskim Slovincem, ki so vse dotlej živeli v dokajšnji anonimnosti.

Seveda vse boljši odnosi Jugoslavije z Madžarsko pa so rodili pozitivne sadove do manjšin v tej deželi. To dokazuje med drugim dejstvo, da deluje danes v tej deželi že 118 narodnostnih otroških vrtcev, 22 osnovnih dvojezičnih šol ter kar sto osnovnih šol, kjer poučujejo materinščino kot predmet.

Slovenska skupščina o sporazumu med Italijo in Jugoslavijo

Komisija za narodnosti in komisija za mednarodne odnose skupščine Slovenije sta na skupni seji obravnavali najnovejši razvoj jugoslovansko-italijanskih odnosov, predvsem v okviru doseženih dogovorov med vladama Jugoslavije in Italije o urejanju mejnih in drugih vprašanj in o sporazumu o poglavljanju vsestranskega sodelovanja med državama.

Komisiji sta v luči dogovorov obeh vlad obravnavali položaj italijanske narodnosti v Sloveniji in slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ter obveznosti, ki izhajajo iz sporazumov za Jugoslavijo in Italijo.

Po mnenju komisij predvidevajo doseženi sporazumi možnost maksimalne zaščite italijanske narodnosti v Jugoslaviji in slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, na avtonomen način, pri čemer izhajajo iz ustavnih določil in zakonodaje obeh držav, načel ustanovne listine Organizacije združenih narodov ter ustreznih mednarodnih konvencij in določil pogodbe, ki vladi Jugoslavije in Italije še posebej obvezuje zagotavljanje zaščite manjšinskih pravic, kot so bile določene v posebnem statutu, priloženem k londonski spomenici o soglasju.

Komisiji sta še posebej opozorili, da jamči ustava Slovenije italijanski narodnosti v Sloveniji (kot celoti kakor tudi njenim posameznim pripadnikom) vso tisto zaščito, ki zagotavlja vsestranski in neoviran razvoj na vseh zanj življenjsko važnih področjih. Ob tem sta obe komisiji poudarili, da doseženi spo-

Omembe vreden je tudi podatek, da so osnovali dotlej na Madžarskem že 43 narodnostnih klubov, od tega devetnajst za tako imenovane pripadnike južnoslovanskih narodnosti, v kar dvesto vaseh pa delujejo narodnostni umetniški ansambli.

Če navedemo k temu še podatek, da so narodnosti ustrezno zastopane tudi v vseh predstavniških telesih — od občinskih odborov pa do ljudske skupščine Madžarske (v vsa ta telesa je bilo izvoljenih na zadnjih volitvah skupaj skoraj tri tisoč pripadnikov raznih narodnosti), potem ne gre prezreti tudi pomembne vloge demokratične zveze Južnih Slovanov, ki s svojim delovanjem veliko pripomogla k temu, da so narodnosti na Madžarskem postale tudi pomemben most pri zblíževanju njihove domovine s svojimi matičnimi deželami.

razumi pomenijo dodatno spodbudo za dosledno uresničevanje in izpopolnjevanje določil ustave, zakonov in statutov družbenopolitičnih skupnosti in organizacij, ki predstavljajo vsestransko garancijo, da bodo obveznosti iz sporazuma med Jugoslavijo in Italijo, ki se nanašajo na položaj in zaščito narodnosti in njenih pripadnikov, dosledno uresničene. Obe komisiji sta poudarili dolžno skrb matičnega naroda za zagotovitev dejanske enakopravnosti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in izrazili upanje, da bo tudi ta skupnost v Italiji čimprej deležna vsebinske enakoverne narodne zaščite, kakor jo že zdaj zagotavlja ustava Jugoslavije in ustava Slovenije italijanski narodnosti v Jugoslaviji.

Darujte za tiskovni sklad!

KONČANO BORŠTNIKOVO SREČANJE

MARIBOR. — Ob prisotnosti številnih družbenopolitičnih in kulturnih delavcev, se je v nedeljo s podelitvijo Borštnikovega prstana in nagrad končalo deseto jubilejno srečanje slovenskih dramskih gledališč. Najvišjo častno nagrado — Borštnikov prstan — je za življenjsko delo dobila gledališka umetnica Ančka Levarjeva. Nagrado ji je izročil predsednik glavnega odbora Borštnikovega srečanja dr. Bratko Kreft.

šport - šport - šport - šport

● NOGOMET SAK — ŠKOFJI DVOR 2:0 (0:0)

Preteklo nedeljo sta na Košatovem igrišču v Celovcu merila svoje nogometno znanje Slovenski atletski klub in Škofji dvor. Okoli dvesto gledalcev je z navdušenjem spremljalo napeto in zanimivo tekmo.

SAK je v tej igri pokazal, kaj resnično zna in je zanesljivo odpravil nasprotnika z 2:0. Slovenski nogometaši so začeli previdno in zadržano. A bolj, ko je šla igra h koncu, tem večja je bila njihova premoč. Vendar igralcem SAK-a v prvem polčasu ni uspelo dati nobe gola, čeprav so imeli nekaj izrednih priložnosti, ki jih niso znali izkoristiti. Zaradi tega ni čudno, da se je gledalcev polastila živčnost. Ko pa je Fera, po lepi podaji Wieserja in še lepši kombinaciji, prvič zatresel nasprotnikovo mrežo, so se gledalci pomirili in oddahnili. A še enkrat so morali trepetati. To je bilo v trenutku, ko je igralec Škofjega dvora streljal prosti strel na naša vrata. Tu pa se je odlično izkazal Beno Kraut, ki je zagotovo ubranil ta strel.

Treba je pohvaliti celotno moštvo. Obramba je izvrstno delovala in ni dopuščala nasprotniku, da bi natančno streljal na naša vrata. Druga linija (Pandel, P. Waldhauser in Oraže) je s hitrimi kombinacijami obvladovala sredino igrišča in z diagonalnimi podajami ter podajami v globino dobro zalagala napad z uporabnimi žogami, ki se je napram prejšnjim igram sila izboljšal; tu naj omenimo zlasti Foltija Waldhauserja.

Na tem mestu ne smemo pozabiti omeniti odličnega sodnika Latzina (sodnik zvezne lige), ki je bil po splošni sodbi občinstva, najboljši mož na igrišču. Če je šlo za to, da bi bil v bližini žoge, je prehitel marsikatero igralca.

Po tekmi je funkcionar SAK-a izjavil, da je bila to v zadnjih dveh, treh letih najboljša igra naših nogometašev; to pa veliko pomeni. Fantje, le po tej poti naprej! Že zadnjič smo zabeležili, da se naši nogometaši izkažejo zlasti tedaj, ko igrajo z boljšimi moštvi. In nismo se zmotili.

Gola sta dala: Fera in Woschitz.

Postava moštva je bila: Kraut, Lampichler, Hribar, Blajs (Lipuš), Woschitz, Pandel, P. Waldhauser, Oraže, Hanzl Wieser, Fera in F. Waldhauser.

- Naslednjo tekmo bo igral SAK s Porečami, ki trenutno vodi na lestvici vici pred Trdnjo vasjo, Škofjim dvorom, SAK ter Selami. Dan in uro tekme boste izvedeli v petek iz koroških dnevnikov.
- Ljubitelji nogometa in navijači SAK-a so prigrčno vabljeni!

SELE — GOSPA SVETA 3:1 (1:0)

Sicer rezultat 3:1 skoraj ne pove mnogo, ker bi moral biti višji po danih priložnostih, ki so jih imeli nogometaši selske enajsterice. Res je čudno, da so morali domači igralci tako dolgo čakati na prvi gol za Selane. In ko je v 30. minuti bilo tako daleč, so se gledalci oddahnili, kajti z enim zadetkom prednosti je že nekaj. Povedati moramo še, da je prvi gol za Selane zabil Fridi Mak, ki je bil to nedeljo prava svetla točka selskega moštva. Po tem голу so imeli domači nogometaši še več zrelih priložnosti, a jih niso znali izkoristiti. Izgledalo je, tako kot da je žoga začarana, da ni večkrat našla pota v mrežo Gospe Svete.

V drugem delu igre se je slika skoraj ponovila. Selani so napadali, a so iztržili le še dva gola. Tako je padel drugi gol v 60. minuti, tretji pa v sedemdeseti. Igralci nasprotnega moštva so Selanom zabil edini gol v 70. minuti, po grobi napaki selske obrambe; pri tem ne zadene vratarja Hanzija Olipa nobena krivda, saj je bil tokrat opora selskega moštva in ubranil vse, kar se je le dalo.

Tekma je bila poštena ter sploh ni bilo grobosti, sodnik pa je bil objektiv. Na splošno moramo reči, da so bili gledalci s potekom tekme prav zadovoljni, kajti Selani so po lepi igri dobili spet dve dragoceni točki, ki jim bodo prišle še kako prav ob končnem obračunu jesenskega nogometnega prvenstva.

Gole so dali: Fridi Mak dva, Flori Dovjak enega.

Postava moštva je bila tale: Hanzl Olip, Weis, Pristovnik, Travnik, Wasner, Stanko Olip, Fridi Mak, Nante Olip, Franc Dovjak, Nante Dovjak in Flori Dovjak.

- Prihodnjo nedeljo, 2. novembra, igrajo Selani v Škofjem dvoru (Pischeldorfu), ob 14.30 (pol treh polno) s istoimenskim klubom.
- Pristaši in navijači selske enajsterice so prisrčno vabljeni, da se tekme udeležijo v čim večjem številu!

JUGOSLAVIJA TRETJA ODOBJKARSKA VELESILA V EVROPI

BEOGRAD. — Tukaj se je končalo 9. evropsko prvenstvo v odbojki — z zmago moške in ženske ekipe Sovjetske zveze. V moški konkurenci je druga Poljska, bronasto kolajno pa je osvojila reprezentanca Jugoslavije, kar je njena prva kolajna in doslej največji uspeh v zgodovini jugoslovanske odbojke sploh. Med ženskami so bile Madžarke druge, ekipa Vzhodne Nemčije pa tretja.

Razplet finalnega dela tekmovanja, moški so igrali v dvoranah Pionir, ženske pa v zemunski dvorani Pinki, je bil vsaj za jugoslovansko moško reprezentanco razburljiv in negotov vse do zadnjega večera. Da bi Jugoslovani osvojili bronasto kolajno, so morali v zadnjem nastopu premagati še reprezentanco Bolgarije. In to se jim je tudi posrečilo. Bolgare so odpravili s 3:0.

Zadnji finalni izidi: Sovjetska zveza — Jugoslavija 3:2, Romunija — Bolgarija 3:0, Češkoslovaška — Poljska 1:3, 5. kolo: Jugoslavija — Bolgarija 3:0, Poljska — Romunija 3:2 in Sovjetska zveza — Češkoslovaška 3:0.

Končna lestvica: 1. Sovjetska zveza 10, 2. Poljska 6, 3. Jugoslavija 6, 4. Romunija 4, 5. Bolgarija 2, 6. Češkoslovaška 2.

Jugoslovanska ženska reprezentanca je zadnjo tekmo v tolažilni skupini izgubila z Romunijo z 0:3 in osvojila 8. mesto.

1. Sovjetska zveza 10, 2. Madžarska 8, 3. Vzhodna Nemčija 4, 4. Bolgarija 4, 5. Češkoslovaška 4, 6. Poljska 0.

Dva zaslužna moža umrla

V sredo prejšnjega tedna so številni sorodniki, znanci in prijatelji spremili k zadnjemu počitku Primkovega očeta Miheja Baumgartnerja. Pogrebne obrede je opravil domači župnik, duhovni svetnik Andrej Karicelj, ob asistenci domačinov župnika Antona Nageleta in kaplana Mirka Isopa. V cerkvi se je župnik zahvalil vzornemu faranu in javnemu delavcu, ob grobu je govoril besede priznanja in zahvale zastopnik Hranilnice g. Štornik, skupne usode izseljenstva se je spomnil Lovro Kramer, pd. Janšej, predsednik Zveze slovenskih izseljencev. V izbranih besedah se je od rajnega poslovil poslevedeči podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mirt Zwitter od nesebičnega zadrugarja in prosvetnega delavca v imenu vseh slovenskih organizacij. Rajnemu Primkovemu očetu so novi šentjakovski zvonovi prvič zapeli v slovo.

Fonarjev oče Valentin Müller je te dni v 85. letu svoje starosti za vedno zatisnil svoje oči. Njegova domačija v Bačah je bila vedno in je še danes steber slovenskega naroda. V prvi svetovni vojni težko ranjen, je zašel v rusko ujetništvo, interniran je bil v Litzlhofu, kjer je spoznal svojo ženo, ki pa jo je kmalu izgubil. Leta 1942 je bil skupno s svojo hčerko izseljen in so ga odpeljali v pregnanstvo v Nemčijo. Hesselberg, Hagenbüchach in Eichstätt so bile njegove naslednje postaje — taborišča v izseljeništvu.

Leta 1945 se je vrnil, vztrajno je začel obnavljati svoj dom, veljal je za naprednega gospodarja, rad je vsakomur pomagal z nasveti in bil tudi cerkveni ključar. V petek so ga številni znanci in prijatelji spremili na zadnji poti na baško pokopališče. Za slovo so mu zapeli domači pevci. Zaostali velja iskreno sožalje!